



Dienst Landelijk Gebied
*Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie*

MER Olde Maten en Veerslootlanden - Landbouweffectrapportage - Effecten van de natuurinrichting op het omliggende landbouwgebied

Versie 07

Datum 25 oktober 2011
Status Concept



Colofon

| | |
|----------------|---|
| Projectnaam | Inrichting Olde Maten en Veerslootlanden |
| Versienummer | 07 |
| Locatie | T:\DLG\team specialisten\N2000\rouveen\landbouweffectrapportage versie 07 24 oktober 2011.doc |
| Projectleiders | Marianne Vervoort en Luc Jans, Dienst Landelijk Gebied Zwolle |
| Contactpersoon | A.A.Moning Specialistisch medewerker Landbouw T 038 427 19 99 M 06-52401720 F 038 427 12 42 Regio Oost Zwolle Lübeckplein 34 8017 JS Zwolle Postbus 10051 8000 GB Zwolle |
| Auteurs | Arie Moning, Dienst Landelijk Gebied Zwolle |



Dienst Landelijk Gebied
*Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie*

MER Olde Maten en Veerslootlanden - Landbouweffectrapportage - Effecten van de natuurinrichting op het omliggende landbouwgebied

Versie 07

Datum 25 oktober 2011
Status Concept

Inhoud

| | |
|----------|---|
| | Voorwoord—1 |
| 1 | Inleiding—2 |
| 1.1 | Aanleiding tot de studie—2 |
| 1.2 | Opzet van het rapport—3 |
| 1.3 | Leeswijzer—3 |
| 1.4 | Lijst met figuren en tabellen—4 |
| 2 | Gebiedsbeschrijving—5 |
| 2.1 | Ligging—5 |
| 2.2 | Bodem en andere kenmerken—5 |
| 2.3 | Beschrijving van de landbouw—7 |
| 3 | Proces van de Landinrichting Rouveen—16 |
| 3.1 | Landinrichtingsplan—16 |
| 3.2 | Rol Landinrichtingscommissie inrichting plangebied—16 |
| 3.3 | De Landinrichtingscommissie en natura 2000—17 |
| 4 | Effecten herinrichting plangebied op de landbouw (A)—18 |
| 4.1 | Algemeen—18 |
| 4.2 | Het Voorkeursalternatief—18 |
| 4.3 | Beschrijven huidige waterhuishoudkundige situatie—22 |
| 4.4 | Verandering grondwaterstanden randzone en reikwijdte—24 |
| 4.5 | Conclusie deel A—26 |
| 5 | Effecten Natura 2000 op ontwikkelingsmogelijkheden landbouw (B)—27 |
| 5.1 | Algemeen: geschiedenis Natura 2000 vanaf 2007 tot heden—27 |
| 5.2 | Aanpak van de stikstofproblematiek: de PAS—27 |
| 5.3 | Effecten op de uitbreidingsmogelijkheden van bedrijven—28 |
| 5.4 | Conclusie deel B—29 |
| 6 | Toekomstperspectief van de landbouw—30 |
| 6.1 | Algemeen—30 |
| 7 | Samenvatting en conclusies—33 |
| 7.1 | Algemeen—33 |
| 7.2 | Bestaande situatie van de landbouw—33 |
| 7.3 | De landinrichting Rouveen en rol Landinrichtingscommissie—33 |
| 7.4 | Effecten van het voorkeursalternatief op de landbouw—34 |
| 7.5 | Externe werking van de Natura 2000 gebieden op de landbouw—34 |
| 7.6 | Toekomstperspectief van de landbouw—36 |
| 7.7 | Conclusies—36 |
| | Literatuur—37 |
| | Bijlage 1 Vragen gemeente Staphorst—38 |

Voorwoord

Ten westen van het bebouwingslint van Rouveen ligt een veenweidegebied, waarin de landinrichting Rouveen onlangs is afgesloten. Door onder andere uitruil van gronden en boerderijverplaatsing vanuit het lint van Rouveen naar de Klaas Kloosterweg West is de situatie voor de landbouw verbeterd. Verder voorzagt de landinrichting in de realisatie van een natuurgebied van circa 970 ha in de Olde Maten en Veerslootlanden. Dit gebied moet ingericht worden voor de natuur, waarvoor een inrichtingsplan is opgesteld.

Voor het inrichtingsplan voor de natuur in Olde Maten en Veerslootlanden is een Milieu Effecten Rapportage (lit.6) opgesteld, omdat de bestemmingsplanwijziging van meer dan 250 ha deze verplichting met zich mee bracht. In het MER zijn de Project-MER en de plan-MER geïntegreerd. Daarin is aandacht besteed aan de effecten van dit inrichtingsplan op de omgeving, waarbij met name ook de landbouw aan bod komt.

Vanuit de gemeenteraad van de gemeente Staphorst is ongerustheid geuit over de gevolgen van het uitvoeren van dit herinrichtingsplan voor de natuur op de landbouw in en in de omgeving van het plangebied (zie bijlage 1). Daarnaast is de gemeente ernstig verontrust over de externe werking van het ontwerp aanwijzingsbesluit Natura 2000 op de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Deze ongerustheid heeft geleid tot het opstellen van een effectenrapportage voor de landbouw als een extra rapportage naast het MER. De voorliggende Landbouweffectrapportage (LER) is deze aanvulling op het MER.

Dit rapport haakt enerzijds in op de waterhuishoudkundige omstandigheden van de landbouw en hoe die wordt beïnvloed door het inrichtingsplan voor de Olde Maten en Veerslootlanden. Daarnaast speelt het ontwerp aanwijzingsbesluit Natura 2000 Olde Maten en Veerslootlanden. Deze heeft te maken met de externe werking van het Natura 2000 gebied en andere Natura 2000 gebieden in de omgeving (De Wieden en Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht). Deze twee zaken hebben een spanningsveld opgeroepen in het gebied. Beide onderdelen krijgen in dit Landbouweffect rapport een plaats.

Naast de effecten van het natuurinrichtingsplan Olde Maten en Veerslootlanden en de externe werking van Natura 2000 voor de bedrijfsvoering in de landbouw wordt in dit rapport aandacht besteed aan de kansen die er zijn voor verbrede landbouw.

De LER geeft antwoord op de vragen die leven in het omliggende landbouwgebied en bij de gemeente Staphorst.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot de studie

De gemeente Staphorst heeft in november 2010 verzocht uitvoerig stil te staan bij de effecten van het inrichtingsplan ten behoeve van de natuur in de Olde Maten en Veerslootlanden op de landbouw in en om het plangebied. Daarnaast speelt het ontwerp aanwijzingsbesluit Natura 2000 in de Olde Maten en Veerslootlanden en andere Natura 2000 gebieden in de omgeving een rol ten aanzien van de ontwikkelingsmogelijkheden van de veehouderijbedrijven in het gebied. De gemeente Staphorst wil een duidelijke beschrijving hebben van de externe werking van de natura 2000 gebieden op de landbouw. De vragen van de gemeente Staphorst inzake de effecten op de landbouw zijn in een memo verwoord die in bijlage 1 is opgenomen.

Er is een tweedeling te maken in het vraagstuk van de effecten op de landbouw:

- A. Effecten van de herinrichting van het EHS plangebied Oldematen en Veerslootlanden
- B. Externe werking Natura 2000 gebied Oldematen en Veerslootlanden en andere natura 2000 gebieden in de omgeving.

De vragen van de gemeenteraad worden ingedeeld volgens deze tweedeling:

A:

1. Wat is de invloed van de gewijzigde inrichting op de bedrijfsvoering van de landbouwbedrijven?
2. Wat zijn de invloeden van de waterpeilverhogingen op de omliggende percelen?
3. Hoe ver reiken deze invloeden en graag op kaart aangeven?
4. Hoe wordt de waterhuishoudkundige situatie van het naastgelegen landbouwgebied veiliggesteld, gegarandeerd?
5. Welke extra wateropgave ontstaat er voor de gemeente en het waterschap?
6. Wie gaat in de toekomst de kosten dragen
7. Hoe wordt omgegaan met de belangen van de particuliere grondeigenaren in het plangebied?

B:

1. Wat is de invloed van de status Natura 2000 op de bestaande bedrijfsvoering van de landbouwbedrijven
2. Wat is de invloed op de uitbreidingsmogelijkheden van de bedrijven?
3. In hoeverre wordt het totale ontwikkelingsperspectief van de landbouw in het studiegebied beïnvloed?

Naast bovenstaande punten wordt aandacht besteed aan de rol van de Landinrichtingscommissie Rouveen tot het moment van afronding van de landinrichting.

Voor de externe werking van Natura 2000 zijn de effecten op de landbouw pas echt duidelijk als enerzijds de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) wordt afgerond en anderzijds de definitieve aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000 gebieden in en om het studiegebied zijn genomen en de beheerplannen zijn afgerond. Dit heeft onder andere te maken met de mogelijke wijziging van de begrenzing van het Natura 2000 gebied Olde Maten en Veerslootlanden.

1.2 Opzet van het rapport

Er is in overleg met de ambtelijke vertegenwoordigers van de gemeente Staphorst en vertegenwoordigers van de landbouw, de terreinbeherende organisatie Staatsbosbeheer gekozen om de problematiek in 5 onderdelen te beschrijven:

1. De geschiedenis van het landinrichtingsproces omtrent de afgesloten ruilverkaveling Rouveen in alle relevante facetten (o.a. handelwijze Landinrichtingscommissie) en samenhang met de ontwikkelingen in de tijd, onder andere de introductie van Natura 2000.
2. De effecten van het voorkeursalternatief van het herinrichtingsplan van de Veerslootlanden en Olde Maten op de landbouw in en nabij het plangebied worden uitvoerig beschreven. De overige alternatieven komen in het MER aan bod (A).
3. De externe werking van de Natura 2000 wordt in samenhang met het procesverloop van de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) in een apart hoofdstuk beschreven (B)
4. In een apart hoofdstuk wordt ingegaan op de kansen die er zijn voor de landbouw en het ontwikkelingsperspectief
5. Er wordt een hoofdstuk gewijd met daarin een voorstel tot een pilot en de fasering van uitvoering van de inrichtingsmaatregelen.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het studiegebied en de landbouw in het studiegebied beschreven. In hoofdstuk 3 wordt het proces van de landinrichting Rouveen beschreven. Dit is onderdeel 1 van de analyse. Deel A van de problematiek, handelend over de effecten van het voorkeursalternatief op de landbouw, komt in hoofdstuk 4 aan bod. Dit is onderdeel 2 van de analyse. Deel B, handelend over de externe werking van Natura 2000 en hoe daar vanuit de PAS mee wordt omgegaan komt in hoofdstuk 5 aan de orde. Dit is onderdeel 3 van de analyse.

Hoofdstuk 6 gaat in op kansen die er voor de landbouw bestaan door de bijzondere kenmerken die het gebied heeft. In hoofdstuk 7 is de samenvatting opgenomen en worden de conclusies verwoord.

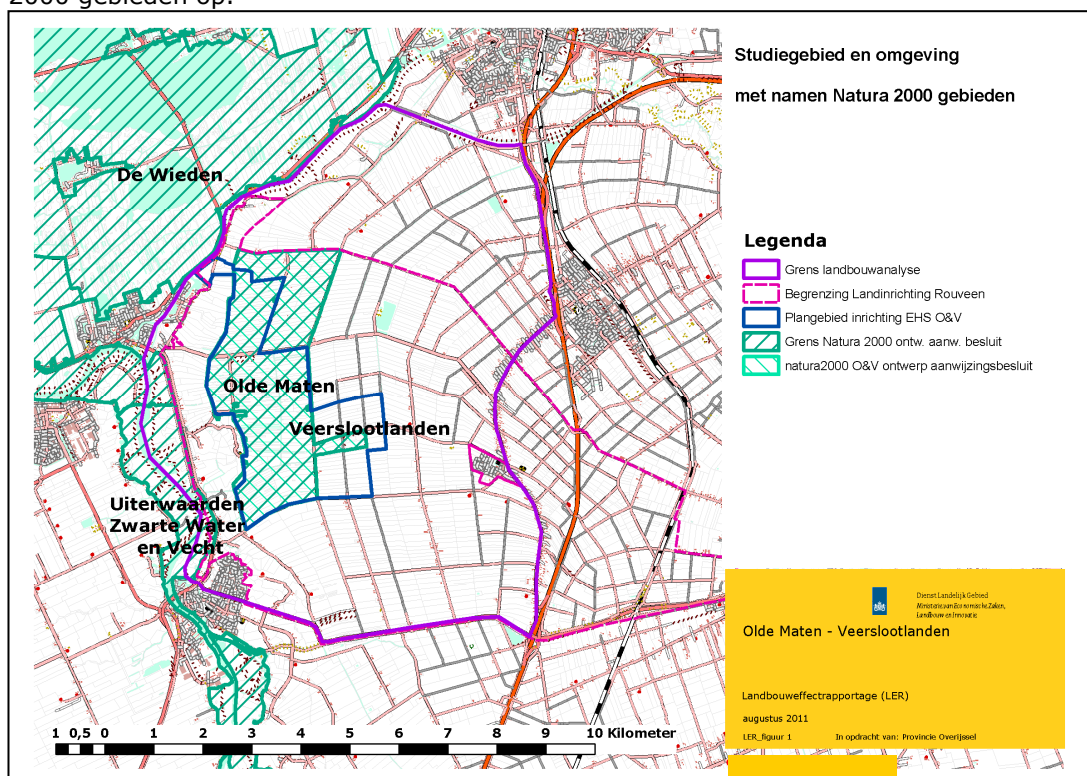
1.4 Lijst met figuren en tabellen

- Figuur 1. Omgeving studiegebied
 - Figuur 2. Hydrologische dwarsdoorsnede uit Kemmers et al 2009
 - Figuur 3. Vereenvoudigde bodemkaart met begrenzingen
 - Figuur 4. Locaties waarvan agrarisch gebruik bekend is in het studiegebied
 - Figuur 5. Ligging van de melkveebedrijven met 40 melkkoeien of meer
 - Figuur 6. Ligging bedrijven met meer dan 35 ha bedrijfsoppervlakte
 - Figuur 7. Eigendomssituatie in het plangebied en ligging landbouwbedrijven
 - Figuur 8. Situatie ten (zuid)oosten van het plangebied
 - Figuur 9. Situatie ten noorden van het plangebied
 - Figuur 10. Situatie ten westen en zuiden van het plangebied
 - Figuur 11. Overzicht van de maatregelen in deelgebied Olde Maten
 - Figuur 12. Overzichtskaart deelgebied Veerslootlanden
 - Figuur 13. Overzicht van de maatregelen in deelgebied Veerslootlanden
 - Figuur 14. Schematische dwarsdoorsnede studiegebied met grondwaterstromen
 - Figuur 15. Huidige Gemiddelde Hoogste (GHG) en Laagste Grondwaterstand (GLG)
 - Figuur 16. Overzichtskaart totale plangebied met bufferzone
-
- Tabel 1. Overzicht totaal aantal bedrijven in het gebied van de Landbouweffectrapportage
 - Tabel 2. Situatie van de landbouw aan noordzijde plangebied
 - Tabel 3. Agenda van de landbouwpolitiek en relevante issues tot en met 2020 (2028*)

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Ligging

Het studiegebied ligt in een veenweidegebied, met in het oosten de overgang naar de zandgronden. Kenmerkende elementen zijn het Zwarte Water en de Wieden aan de westzijde, de A28, het bebouwingslint van Rouveen aan de oostzijde en verder valt de prominente aanwezigheid van Natura 2000 gebieden op.



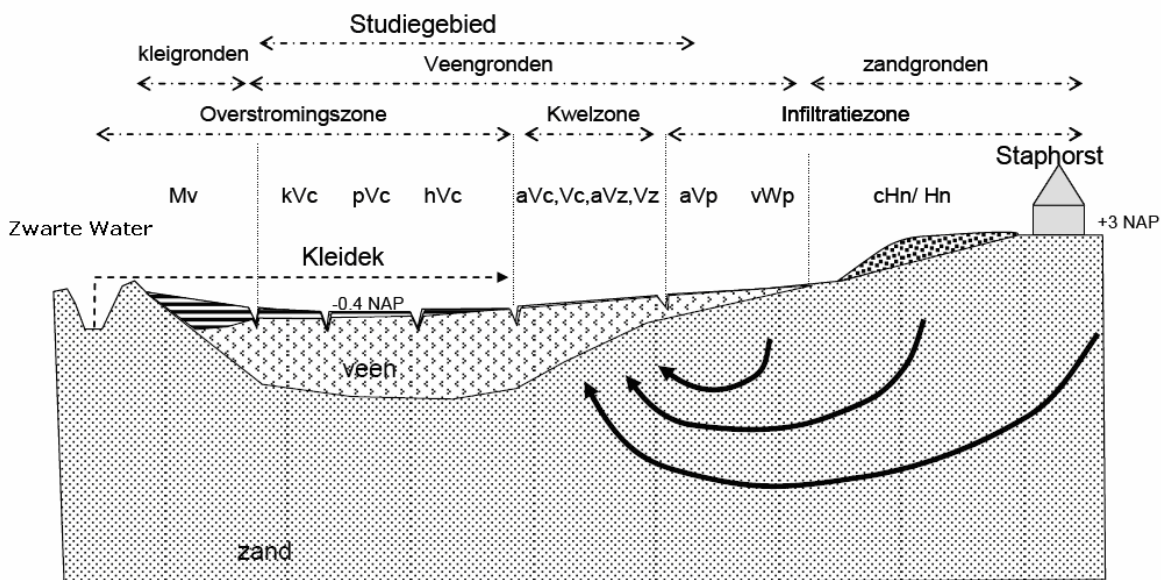
Figuur 1. Omgeving studiegebied

Het gebied van de Landinrichting Rouveen ligt aan weerszijden van de A28. Voor de landbouweffectrapportage is een grens gekozen waarbinnen nagenoeg alle effecten optreden. Dit is de reden dat een ruime begrenzing is aangehouden. Ook voor de beschrijving van de externe werking van Natura 2000 moet een voldoende groot studiegebied worden begrensd. Verder in dit rapport wordt ingezoomd op delen die hydrologisch onder invloed kunnen staan van het plangebied.

2.2 Bodem en andere kenmerken

Het studiegebied (voor vereenvoudigde bodemkaart zie figuur 3) is een veenweidegebied, met in het westen een kleidek op het veen dat in oostelijke richting dunner wordt. Ten oosten van het Natura 2000 gebied neemt het veenpakket in oostelijke richting in dikte af. Het is een veehouderijgebied, met een accent op de melkveehouderij. Er is een opstreckende verkaveling vanaf het bebouwingslint van Rouveen. De zojuist afgesloten ruilverkaveling Rouveen (grens op figuur 1) heeft geresulteerd in boerderijverplaatsingen vanuit het lint "De Streek" naar het open gebied (Klaas Kloosterweg West) en in de aanleg van verdichtingswegen. Daardoor zijn de ontsluiting en de verkaveling sterk verbeterd.

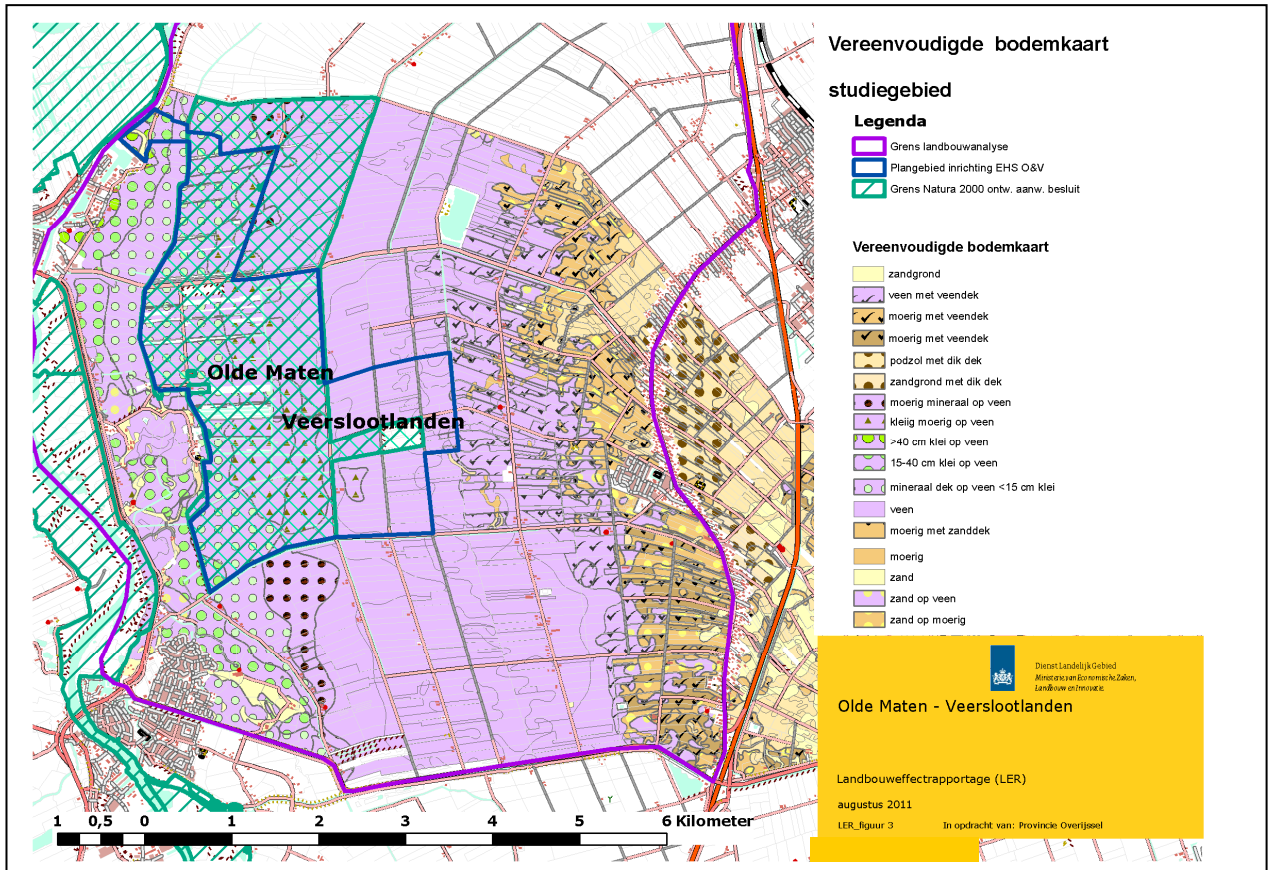
In de onderstaande figuur, die ook in het MER en de achtergronddocumentatie (lit. 1, 6 en 7) is opgenomen, is schematisch aangegeven hoe het gebied is opgebouwd.



Figuur 2. Hydrologische dwarsdoorsnede uit Kemmers et al 2009. Voor Staphorst is Rouveen te lezen

In het oosten bij het lint van Rouveen zijt het water in. Door het zandpakket stroomt het in westelijke richting naar het lagere veengebied. Het water zoekt daar een weg naar boven en wordt gehinderd door de slecht doorlatende, dikke veendeklaag (3 tot 4 m dik) ter hoogte van het Natura 2000 gebied (westelijke deel studiegebied). De overstromingszone duidt op de vroegere overstromingen van zee herkomst (Mv), die vanuit het Zwarte Water een kleidek over het veen hebben afgezet, dat naar het oosten toe steeds dunner wordt.

Hierna wordt in een vereenvoudigde bodemkaart, afgeleid van de 1:10.000 bodemkartering voor de ruilverkaveling, aangegeven hoe de situatie er van "boven af" uit ziet. Het veenpakket is ter hoogte van het Natura 2000 gebied gemiddeld circa 3 tot 4 m dik. Richting Klaas Kloosterweg West is het pakket al dunner en komen zandopduikingen voor. Sloten snijden hier plaatselijk de zandondergrond aan. Ten oosten van de Klaas Kloosterweg West vindt de overgang naar de zandgronden plaats.



Figuur 3. Vereenvoudigde bodemkaart met begrenzingen (bron: bodemkartering tbv ruilverkaveling Rouveen)

Van west naar oost gezien liggen in het westen kleigronden (groene bolletjes, hoe groter het bolletje hoe dikker het kleidek), op veen. Het kleidek wordt in oostelijke richting steeds dunner. In het oostelijk deel van de Olde Maten en Veerslootlanden is het hoofdzakelijk veen. Ten oosten van het blauw omliggende plangebied zit het zand ondieper en begint de overgangszone naar de zandgronden rond Rouveen.

2.3 Beschrijving van de landbouw

Het studiegebied (begrenzing figuur 1) heeft een bruto oppervlakte van circa 6.800 ha. Binnen het gebied van de landbouwanalyse komen 188 bedrijven (GIAB 2009) voor die meedoen aan de landbouwmeitelling. Daarvan zitten er 55 in het bebouwingslint van Rouveen ("De Streek").

In het onderstaande kader is het begrip NGE verklaard.

Nederlandse Grootte Eenheden is berekend op basis van het Bruto Standaard Saldo (BSS) van de te onderscheiden landbouwactiviteiten, waarbij 1 NGE in 2008 staat voor € 1.420 BSS. Het BSS is de in geldwaarde uitgedrukte totaalopbrengst minus bepaalde bijbehorende specifieke kosten. Het BSS geeft een vergoeding voor de factorkosten (arbeid en kapitaal) en de niet toegerekende non-factorkosten zoals afschrijving en onderhoud. De volgende voorbeelden worden gegeven:
 In de GIAB 2008 komt 1 melkkoeweerde overeen met 1,204 NGE (€ 1.710)
 Vrouwelijk jongvee van 1 tot 2 jaar komt overeen met 0,254 NGE (€ 360)
 1 hectare blijvend grasland komt overeen met 0,993 NGE (€ 1.410)
 1 hectare snijmaïs komt overeen met 0,690 NGE (€ 980)

| Landbouw in gebied rond Oldematen Veerslootlanden | Aantal bedrijven | Bedrijfsomvang in NGE klassen | | | | | NGE gemiddeld |
|--|---------------------|-------------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|------------------|
| | | <20 | 20-50 | 50-70 | 70-100 | 100+ | |
| tuinbouw groente open grond | 1 | 1 | | | | | 18 |
| blijvende teelt bomen | 1 | 1 | | | | | 8 |
| overig blijvende teelt | 1 | 1 | | | | | 6 |
| graasdieren melkvee | 102 | 7 | 19 | 19 | 36 | 21 | 79 |
| kalvermesterij | 5 | | 1 | | 2 | 2 | 98 |
| overig graasdieren | 66 | 53 | 6 | 2 | 1 | 4 | 21 |
| hokdieren varkens | 2 | | 1 | | | 1 | 82 |
| kippen | 2 | | 1 | | | 1 | 85 |
| combinatie gewassencombi's | 2 | 1 | | | | 1 | 78 |
| veeteeltcombi's | 4 | 1 | 1 | | | 2 | 77 |
| overige combi's | 2 | 2 | | | | | 6 |
| totaal | 188 | 67 | 29 | 21 | 39 | 32 | 57 |

Tabel 1. Overzicht totaal aantal bedrijven in het gebied van de Landbouw Effect Rapportage (bron GIAB 2009)

De melkveehouderij is met 102 bedrijven (54%) het sterkst vertegenwoordigd. Daarna volgen de overige graasdierbedrijven met 66 bedrijven (35%). Dit betekent dat 11% wordt ingenomen door overige bedrijven. De bedrijven groter dan 70 NGE hebben in beginsel het meeste toekomstperspectief. Dit zijn er 71 (38%). Deze bedrijven komen in sterke meerderheid buiten het lint van Rouveen voor. Op kaart 5 is aangegeven welke bedrijven echt melkveebedrijven zijn. 26 bedrijven houden meer dan 70 melkkoeien per bedrijf en kunnen beschouwd worden als potentiële groeiers.

Intensieve veehouderij is er weinig in het studiegebied. Het zijn 6 bedrijven, waarvan 4 groter zijn dan 100 NGE totaal (GIAB 2009), inclusief eventueel aanwezige rundveetak (2 bedrijven hebben een rundveetak van betekenis). 5 van deze bedrijven liggen ver van de grens van de Olde Maten en Veerslootlanden af (> 2 km). Eén bedrijf aan de Buiten Middenweg (dit is een verder te ontwikkelen agrarisch lint in de kadernota buitengebied, ten noorden van het plangebied) heeft een vrij nieuwe stal (nog niet verwerkt in GIAB 2009) en heeft voor verdere uitbreidingen nadrukkelijker te maken met de externe werking van Natura 2000 gebieden in de omgeving dan de andere intensieve bedrijven (Wieden en Olde Maten Veerslootlanden binnen 1 km van het bedrijf). 2 bedrijven liggen aan de Streek, vrij ver in het zuiden van het studiegebied. Deze hebben mogelijk meer te maken met de beperkingen ten aanzien van geurhinder ten opzichte van de niet agrarische bebouwing in de Streek. 3 bedrijven liggen aan de Klaas kloosterweg West, waar volgens de Kadernota Buitengebied Gemeente Staphorst de landbouw groeiperspectief moet hebben (verder te ontwikkelen agrarisch lint).

Er zijn 5 grote intensieve veehouderijbedrijven die voor bedrijfsuitbreiding met Natura 2000 te maken krijgen (aanvraag en toetsing) en voor 2 in ieder geval ook meer met geurhinder (de Streek) dan de andere bedrijven.

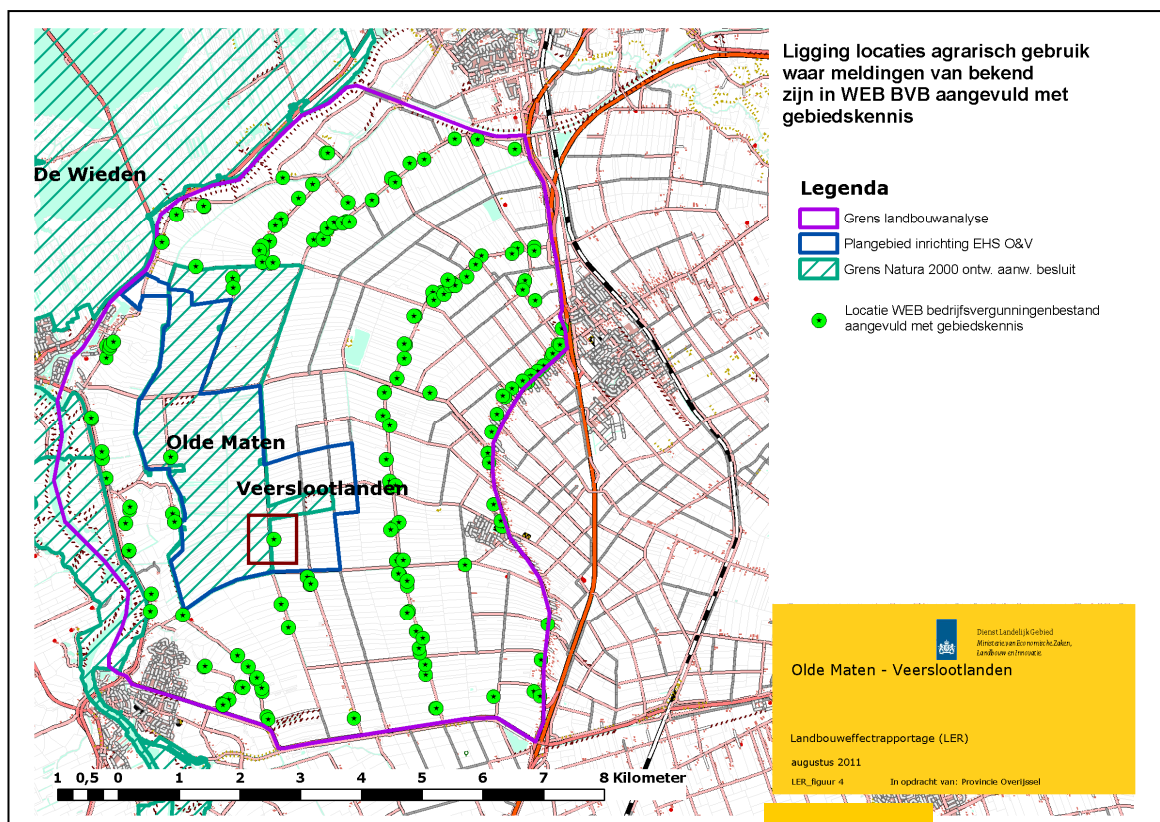
Er is 1 klein intensief bedrijf aan het noorden van de Klaas Kloosterweg west.

Nieuwvestiging van intensieve veehouderij is vanuit de kadernota uitgesloten, hervestiging vanuit de Streek kan wel naar de agrarische ontwikkelingslinten. Daarbij wordt vanuit de gemeente Staphorst doorgroei naar megastalformaat tegengehouden (zie ook kadernota, lit. 8).

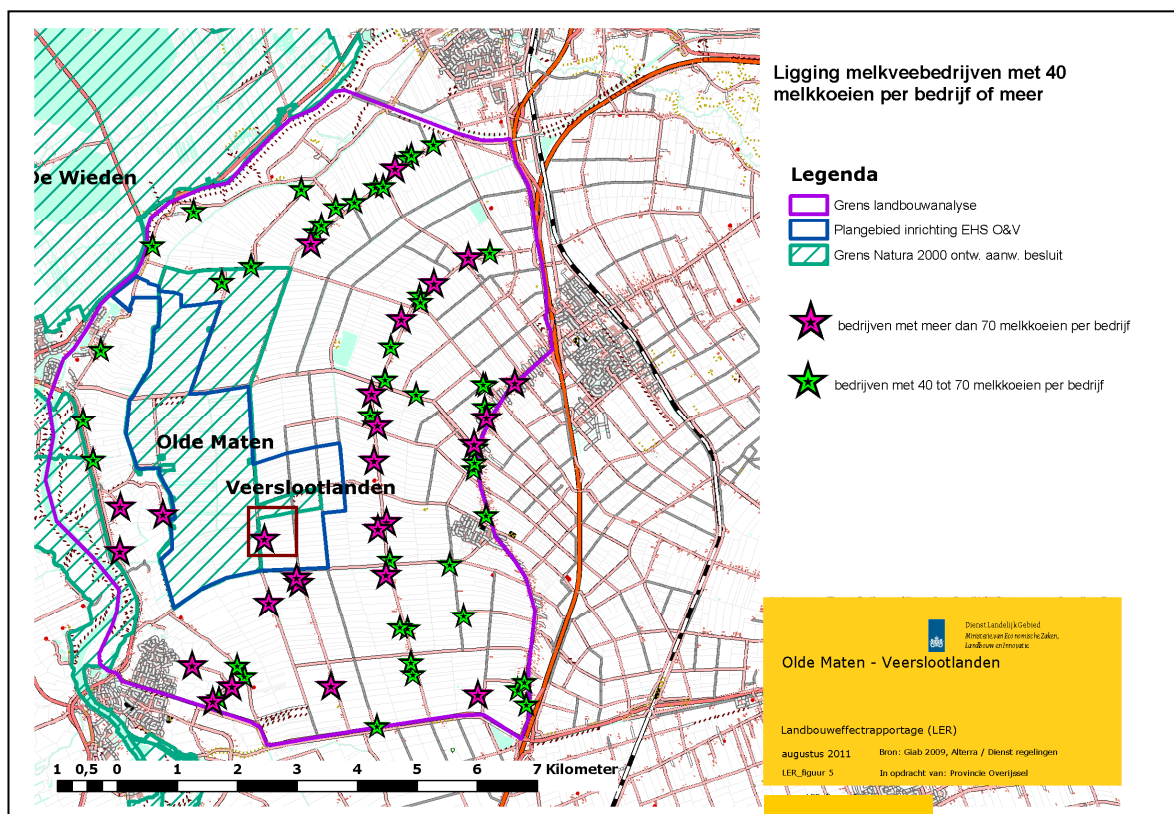
In figuur 4 zijn alle locaties aangegeven waarvoor bij het bedrijfsvergunningenbestand (WEB-bvb) een melding bestaat, aangevuld met gebiedskennis, wat tot enkele correcties heeft geleid.

Wat niet in de gegevens staat, maar wat later door de ambtelijke werkgroep is aangegeven is dat er een vleesvarkenbedrijf aan de Afschuttingsweg / Groensland voor komt, ongeveer 1.000 m ten zuiden van het plangebied.

In figuur 5 zijn de melkveebedrijven met 40 melkkoeien of meer aangegeven. Bedrijven met minder dan 40 koeien zijn klein en worden meestal als nevenbedrijf gevoerd of verkeren in de afbouwfase.



Figuur 4. Locaties waarvan agrarisch gebruik bekend is in het studiegebied



Figuur 5. Ligging van de melkveebedrijven met 40 melkkoeien of meer. Bedrijf in kader wordt afgebroken

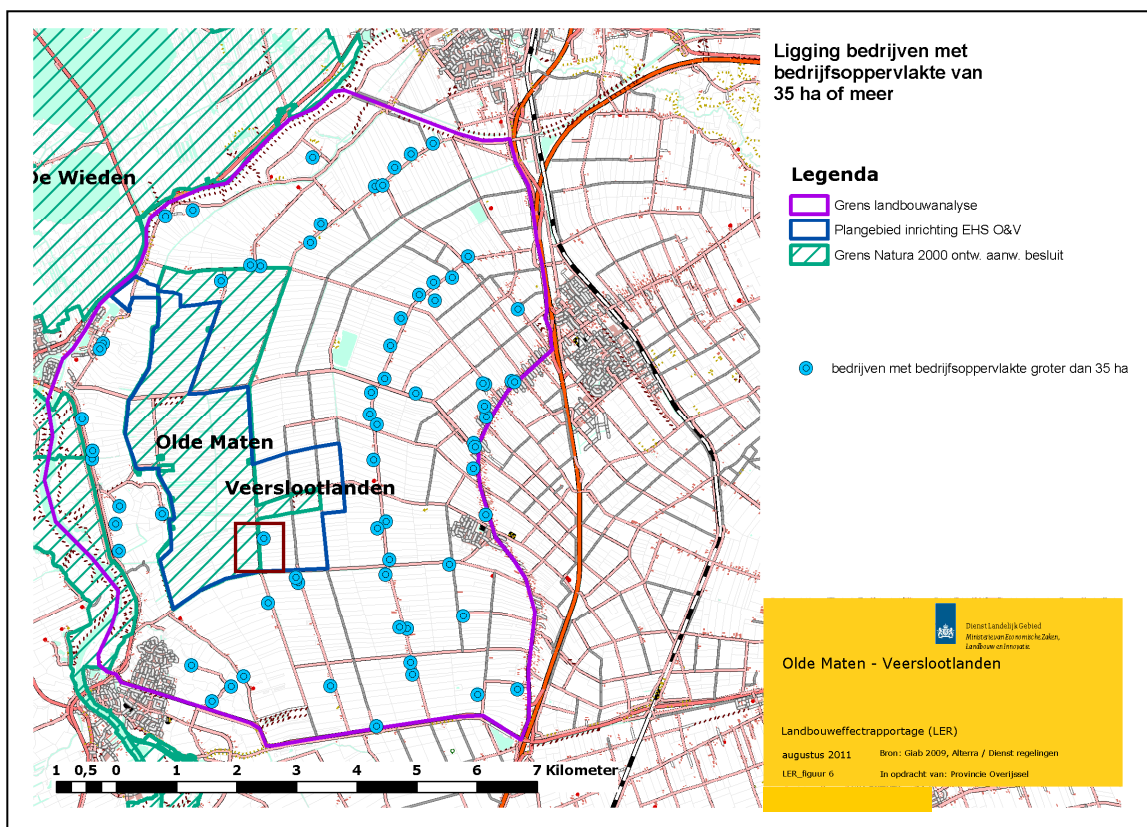
Soms wijken de locaties af van het WEB-bvb bestand. Dit heeft te maken met te naamstelling, postadres en dat soort zaken. Voor de landbouweffectrapportage zijn dit de best beschikbare gegevens.

In het totaal komen er in het studiegebied 71 bedrijven voor met meer dan 40 melkkoeien 26 bedrijven daarvan hebben meer dan 70 melkkoeien.

Langs de Klaas Kloosterweg West liggen de meeste bedrijven: tussen de Stadsweg en Conradsweg hebben 5 bedrijven meer dan 70 melkkoeien en 2 kleinere bedrijven met 40 tot 70 melkkoeien. In beginsel zijn dit bedrijven die willen groeien. De categorie 70 melkkoeien of meer is ook goed vertegenwoordigd in het zuiden van het studiegebied: 9 bedrijven ten zuiden van de Stadsweg. Voor de bedrijven is het heel relevant wat de uitkomst van de Programmatische Aanpak Stikstof is. Hierover volgt in hoofdstuk 5 meer.

Ten westen van het plangebied (blauw omljnde gedeelte) liggen 3 grote melkveebedrijven (> 70 melkkoeien) relatief dichtbij de begrenzing (<1 km). Daarnaast komen er 3 bedrijven met 40 tot 70 melkkoeien voor in de Veldiger Binnenlanden (ten zuiden van Conradsweg) en de Stouwerlanden (ten noorden van Conradsweg).

In de volgende figuur zijn de bedrijven met meer dan 35 ha bedrijfsoppervlakte aangegeven. Dit zijn er 68.



Figuur 6. Ligging bedrijven met meer dan 35 ha bedrijfsoppervlakte. Bedrijf in kader wordt afgebroken

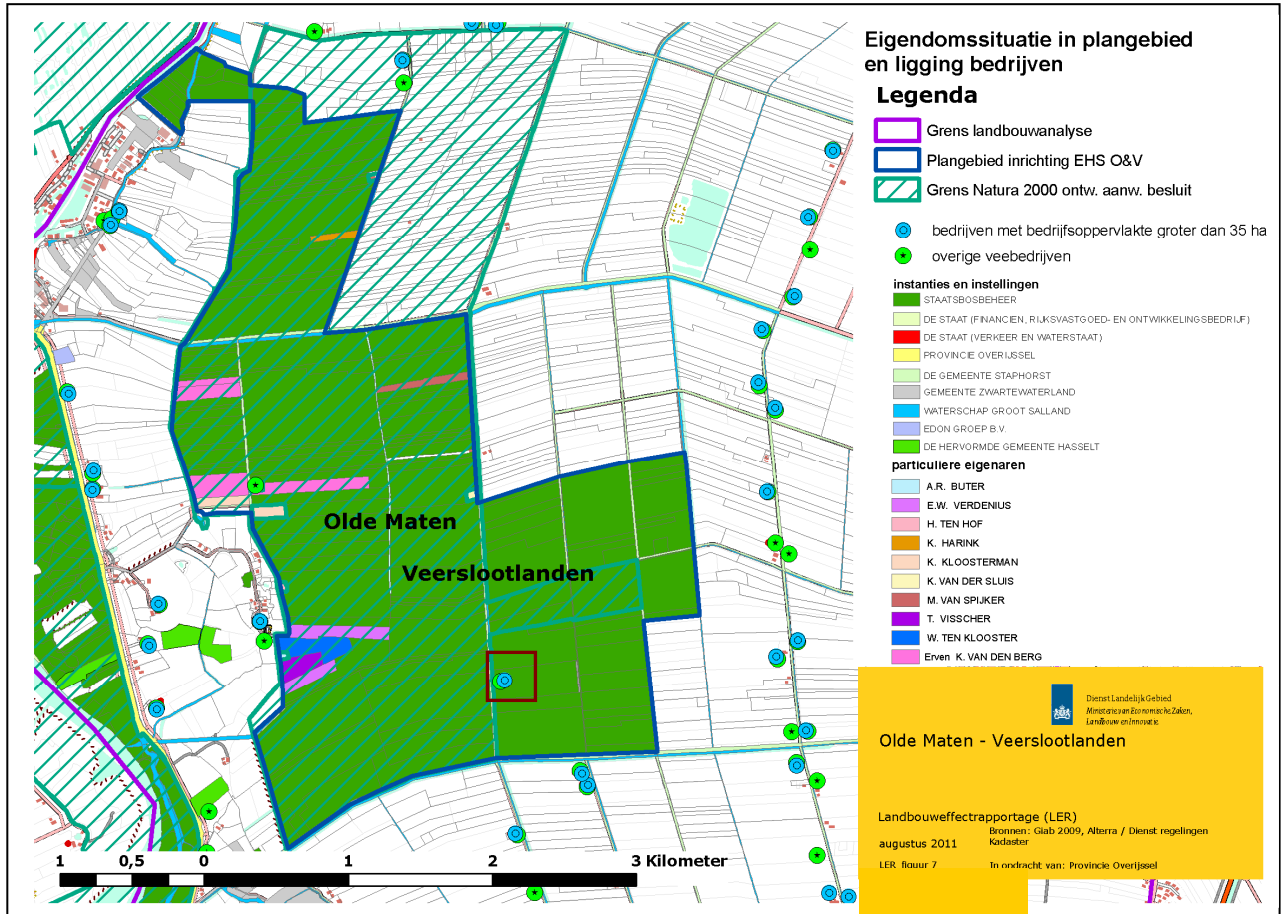
Ten westen van het plangebied liggen 9 bedrijven met meer dan 35 ha bedrijfsoppervlakte. Het een strook smaller dan 1 km tussen het plangebied en de dijk. Dit betekent dat vanwege de smalle zone tussen de dijk en het natuurgebied en de relatief grote bedrijfsoppervlakte van de 9 bedrijven veel van de gronden van deze bedrijven in de mogelijke invloedssfeer van hydrologische effecten van de maatregelen in de Olde Maten liggen.

Verder ligt er nog een bedrijf in de Veerslootlanden, in het blauw omljnde gedeelte, buiten de voorlopige Natura 2000 begrenzing, waarvan bekend is dat een andere locatie wordt gezocht voor de

ondernemer. De bestaande gebouwen worden afgebroken (zie ook kaart met inrichtingsmaatregelen Olde Maten en Veerslootlanden). Op de kaarten in dit rapport is het bedrijf met een pars kader aangegeven.

Aan de noordzijde van het plangebied liggen 3 bedrijven dichtbij het plangebied waarvan 2 bedrijven binnen de begrenzing van het ontwerp aanwijzingsbesluit. Ten zuiden van de Stadsweg liggen 3 grote melkveebedrijven dicht bij het plangebied. Verder liggen er relatief veel grote bedrijven aan de Klaas Kloosterweg.

Hoe de landbouw zich verhoudt tot de eigendomssituatie in het plangebied wordt duidelijk in figuur 7.

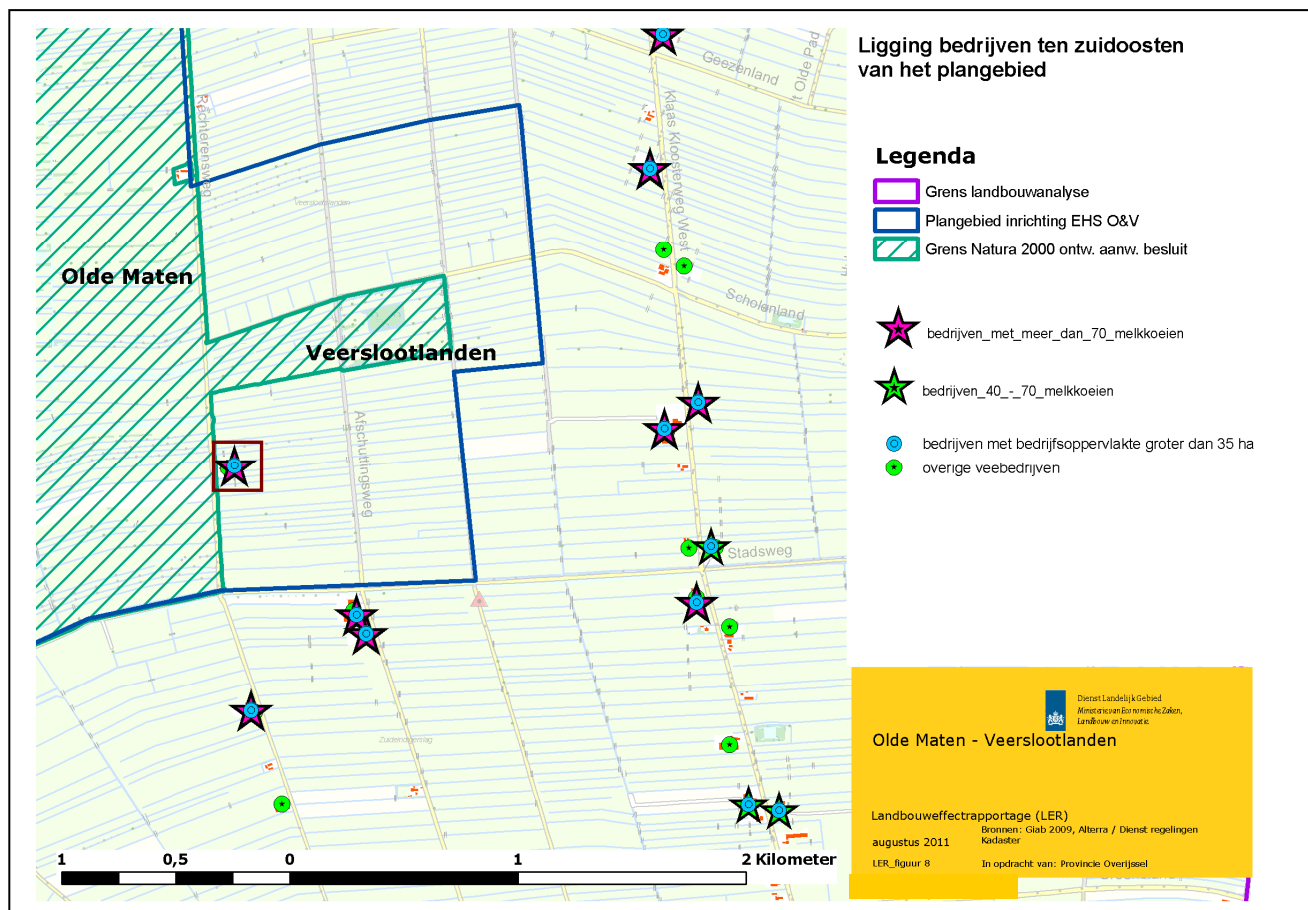


Figuur 7. Eigendomssituatie in het plangebied en ligging landbouwbedrijven. Bedrijf in kader wordt afgebroken

Het plangebied is voor het grootste deel in eigendom bij Staatsbosbeheer. Particuliere eigenaren komen voor in het westen van de Olde Maten. Met de eigenaren in Zwartewatersklooster (wigvormige kavels in zuidwesten van de Olde Maten) is overeen gekomen dat de gronden 1 januari 2013 overgaan naar Staatsbosbeheer, zodat de gronden voor het natuurgebied worden vrijgespeeld. Het gaat hierbij om 40 ha.

Veel van de Staatsbosbeheergronden zijn in pacht uitgegeven bij boeren. Onder andere een pachter uit Baarlo, ten noorden van de Olde Maten, is een van de grotere pachters (zie commentaar bij tabel 2). Verder is er een zogkoeienbedrijf met nog wat particulier eigendom, die een extensief begrazingsbeheer uitvoert rond de Zwartewaterskloosterweg (de roze percelen, het bedrijf pacht ook gronden van Staatsbosbeheer).

Voor een nauwgezet beeld van de landbouw dicht bij het plangebied wordt ingezoomd op het oosten, westen, noorden en zuiden van het plangebied.



Figuur 8. Situatie ten (zuid)oosten van het plangebied. Bedrijf in kader wordt afgebroken

Aan de westzijde van de Klaas Kloosterweg West, tussen de Conradsweg en de Stadsweg, liggen 4 bedrijven groter dan 35 ha. 3 van deze bedrijven hebben meer dan 70 melkkoeien en 1 heeft 40 – 70 melkkoeien. Verder liggen er nog 2 kleinere graasdierbedrijven ten westen van de weg. Aan de Rechterensweg ligt tegen de rand van het Natura 2000 gebied een melkveebedrijf met meer dan 70 melkkoeien (zie paarse kader). Deze locatie wordt op korte termijn omgeruild voor een andere meer op afstand gelegen locatie, zodat er in het plangebied Veerslootlanden geen groot melkveebedrijf meer ligt. Het bedrijfsgebouw wordt gesloopt (lit. 6).

In het noorden van het studiegebied is de situatie zeer verschillend van de oostzijde van het studiegebied, waar de bedrijven aan Klaas Kloosterweg West duidelijk in het oog springen. Op figuur 9 is te zien dat ten noorden van het plangebied veel meer kleine graasdierbedrijven voorkomen dan ten oosten, zuiden en westen van het plangebied.

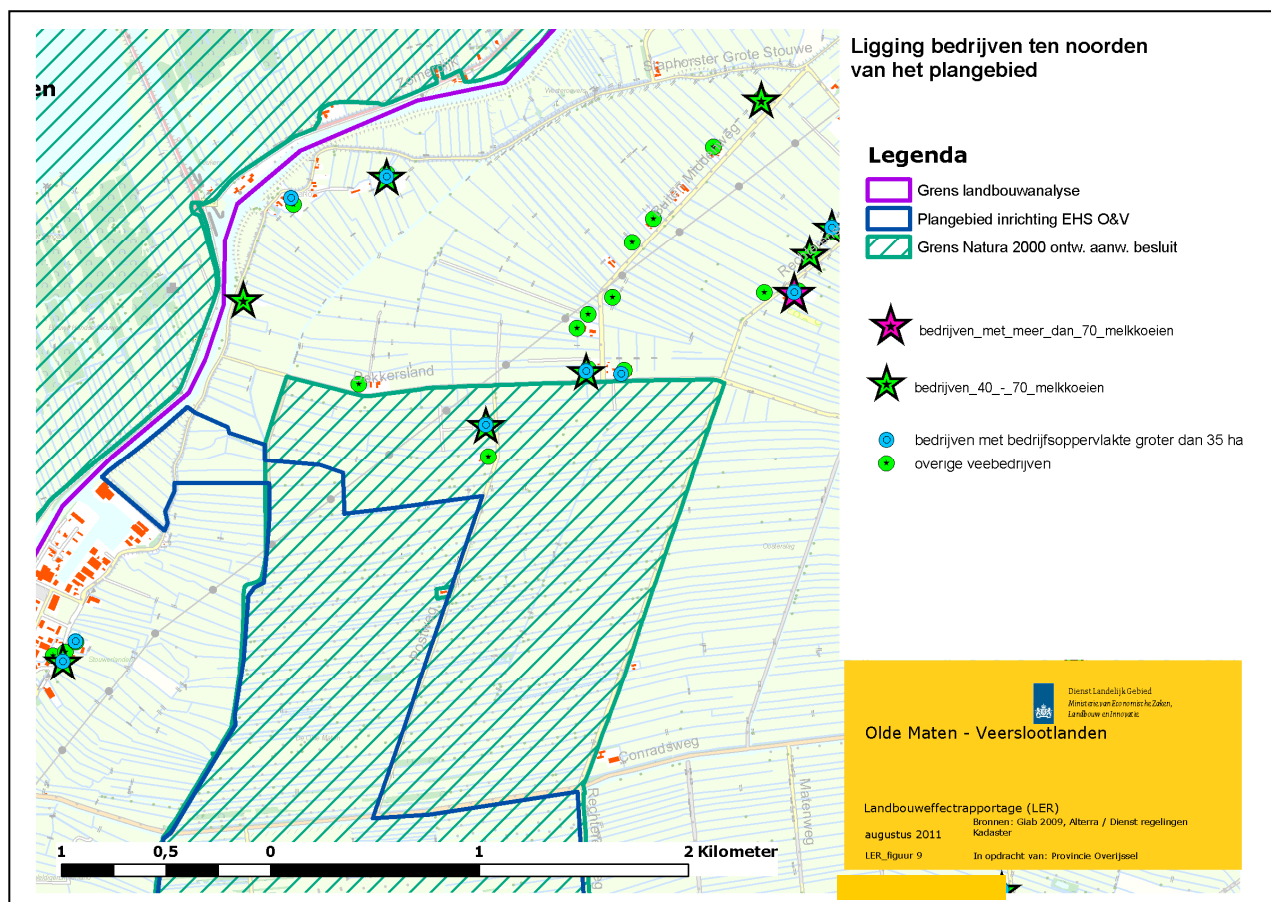
In het gebied ten noorden van de Conradsweg vertoont het plangebied grote afwijkingen met de voorlopige begrenzing van het Natura 2000 gebied. Het Natura 2000 gebied loopt tot Dekkersland, terwijl het plangebied naar het westen afbuigt.

Ten noorden van de Conradsweg liggen 19 bedrijven binnen 1 km (afstand heeft geen juridische betekenis, is alleen een maat om in te zoomen) van het Natura 2000 gebied (zie figuur 8, topografie voor indicatieve ligging). Deze 19 bedrijven hebben ruim 500 ha in gebruik.

Deze bedrijven liggen aan de volgende wegen:

| Weg | Aantal bedrijven | Oppervlakte in gebruik ha |
|------------------|------------------|---------------------------|
| Stouweweg | 4 | 43 |
| Baarlo | 2 | 220* |
| Dekkersland | 1 | 3 |
| Buiten Middenweg | 7 | 109 |
| Rechterensweg | 5 | 128 |
| Totaal | 19 | 503 |

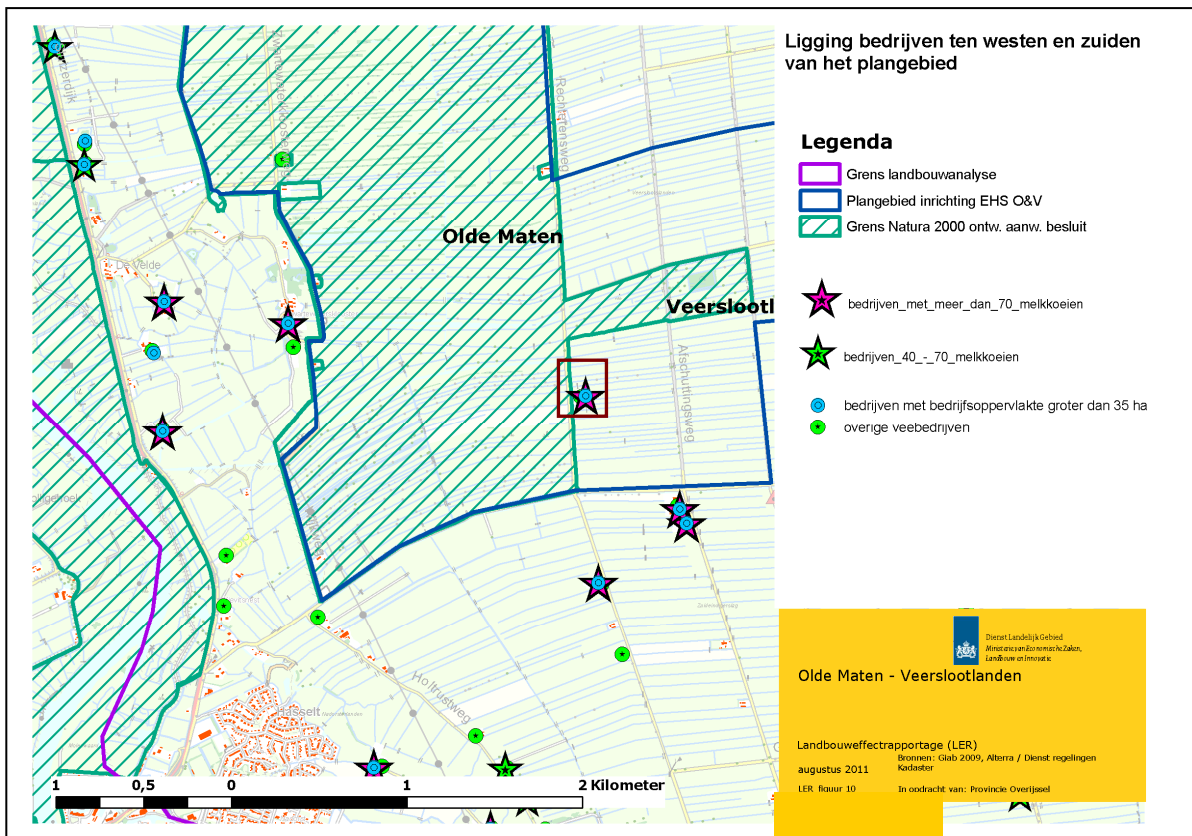
*Een groot bedrijf, met veel kort durend grondgebruik zorgt voor een grote oppervlakte in gebruik, ook in de Olde Maten (kort durend gebruik van Staatsbosbeheer). De gemiddelde bedrijfsoppervlakte van de andere bedrijven is duidelijk lager dan in andere delen van het gebied (ca 16 ha per bedrijf).



Figuur 9. Situatie ten noorden van het plangebied

De meeste van de 19 bedrijven zijn klein, met uitzondering van 6 melkveebedrijven met meer dan 40 melkkoeien per bedrijf. Een van deze bedrijven valt binnen de begrenzing van het ontwerp aanwijzingsbesluit Natura 2000. Een ander klein graasdierbedrijf ligt er vlak naast binnen dit gebied. Een bedrijf heeft meer dan 70 melkkoeien (aan de Rechterensweg). 7 bedrijven hebben een bedrijfsoppervlakte van meer dan 35 ha.

Ten zuiden en westen van het plangebied komen meer middelgrote en grote melkveebedrijven voor. Dit is op figuur 10 aangegeven.



Figuur 10. Situatie ten westen en zuiden van het plangebied. Bedrijf in kader wordt afgebroken

Op figuur 10 is te zien dat het plangebied bij de Veerslootlanden duidelijk groter is dan het Natura 2000 gebied. Verder zijn er aan de westkant enkele kleine afwijkingen in de begrenzingen. Aan de westkant liggen 5 bedrijven met meer dan 40 melkkoeien tussen 2 natura 2000 gebieden in. In het totaal zijn het 9 bedrijven, de kleine meegerekend. De 9 bedrijven gebruiken in totaal 430 ha in het grensgebied. Daarnaast ligt er een klein zoogkoeienbedrijf in de Olde Maten, die de bedrijfsvoering op agrarisch natuurbeheer afstemt. Dat is de groene stip aan de Zwartewaterskloosterweg in het gearceerde gebied. Het is hetzelfde bedrijf als genoemd bij de eigendomskaart. De 2 veebedrijven aan Zwartewatersklooster liggen dicht bij het Natura 2000 en hebben ook grond binnen het plangebied (zie figuur 7). Bij deze bedrijven gaat de huiskavel over de grens van het Natura 2000 gebied heen (Zwartewatersklooster). Met deze bedrijven is afgesproken om de gronden vanaf 1 januari 2013 over te laten gaan naar Staatsbosbeheer. De andere 7 bedrijven langs de parallelweg liggen dicht bij het Natura 2000 gebied. 6 van deze bedrijven grenzen met de huiskavel aan het Natura 2000 gebied.

De oppervlakte van de percelen die direct langs de westelijke begrenzing van het plangebied liggen, bedraagt 82 ha, in gebruik bij 9 betrokken belanghebbenden. Hiervan is 63 ha in eigendom of reguliere pacht, met 6 eigenaren / pachters. Deze oppervlakte kan direct worden beïnvloed vanuit het plangebied, als daar de waterhuishouding wijzigt.

Aan de zuidkant liggen 3 bedrijven met meer dan 70 melkkoeien dicht bij het Natura 2000 gebied en een varkenshouderij aan de Rechterensweg. In het totaal zijn het 6 bedrijven, die in totaal 266 ha in gebruik hebben. (Holtrustweg 1 bedrijf, Ter Wee 1 bedrijf, Rechterensweg 2 bedrijven (1 van de 3 op de kaart zichtbare gebouwen is dus niet meer agrarisch actief) en Afschuttingsweg 2 bedrijven). Doordat de Stadsweg met brede watergangen de scheiding vormt tussen het natuurgebied en de landbouwgronden aan de andere kant, zijn er geen gronden aangrenzend aan het natuurgebied.

3 Proces van de Landinrichting Rouveen

3.1 Landinrichtingsplan

Op 26 september 1985 is de landinrichtingscommissie van de ruilverkaveling Rouveen van start gegaan. Het ontwerp landinrichtingsplan dateert van 22 september 1994. Op de bijbehorende plankaart is de Oldematen en Veerslootlanden als reservaatgebied aangegeven, naast de stadsgaten van Hasselt, de Bisschopsschans en Kievitsnest. De begrenzing van het plangebied Oldematen en Veerslootlanden is sindsdien vrijwel ongewijzigd gebleven.

Over de inrichting van het reservaatgebied is het volgende in de tekst van het landinrichtingsplan gevonden: " Er wordt een ca 900 ha groot natuurgebied gerealiseerd, waarbij verbinding wordt gezocht met de Wieden en Weerribben. Het reservaatgebied wordt waterhuishoudkundig van het landbouwgebied gescheiden".

Pagina 50: "Om het water in de landbouwgebieden apart van de natuurgebieden te kunnen beheersen, worden de natuurgebieden waterhuishoudkundig gescheiden van de landbouwgebieden. Hierdoor kan het water in de natuurgebieden zo nodig geconserveerd worden en kan eventuele waterinlaat van gebiedsvreemd water zo goed mogelijk geregeld worden".

Deze zin laat een opening voor waterconservering, dus dat er water in het natuurgebied wordt vastgehouden.

De maatregelen die zijn beschreven voor het herinrichtingsplan Olde Maten en Veerslootlanden vallen binnen de kaders van het landinrichtingsplan, zoals beschreven in de pagina's 63 tot en met 66. De hoofdafwatering van het landbouwgebied loopt via het Conradskanaal naar het gemaal Kostverlorenzijl in Zwartsluis (noordelijk gebiedsdeel) en via de Stadswegsloot en de Kloosterzielstreng naar het Kloosterzijlgemaal. In de planuitwerking 2002 zijn ten zuiden van de Stadsweg en ten oosten van de Klaas Kloosterweg diverse watergangen als te verbeteren opgevoerd voor de afvoer van water uit het landbouwgebied. Ook op het Conradskanaal is een verbeterde aftakking gemaakt om landbouwfwatering langs de oostzijde van de Olde Maten voorspoediger te kunnen laten plaatsvinden.

De Turfsloot is in het oorspronkelijke plan al als te verbeteren opgevoerd (tussen Scholenland en Conradskanaal).

Het bovenstaande laat zien dat het landinrichtingsplan inclusief de planuitwerking altijd een efficiënte afvoer van water uit het landbouwgebied op het oog heeft gehad.

3.2 Rol Landinrichtingscommissie inrichting plangebied

Een van de vragen van de gemeente Staphorst gaat over de afspraken die zijn gemaakt in de landinrichtingscommissie van de ruilverkaveling Rouveen met betrekking tot de natuur in de Olde Maten en Veerslootlanden. Bij het gegevens verzamelen hierover zijn de betrokken medewerkers van de Dienst Landelijk Gebied geïnterviewd (M. Dekker, W. Boersma en J. Nijland) en zijn de verslagen van de landinrichtingscommissie vanaf 2007 doorgelezen. De Landinrichtingscommissie is de laatste jaren betrokken geweest bij het natuurinrichtingsplan, maar de trekkende rol is vervuld door de provincie.

Met betrekking tot het natuurinrichtingsplan was er eerst sprake van een natuurgebiedsplan van de provincie Overijssel. In september 2009 heeft de provincie dit plan toegelicht in de Landinrichtingscommissie. In 2010 werd dit het natuurbeheersplan.

De insteek van de Landinrichtingscommissie is gedurende het gehele proces heel duidelijk geweest, dat natuur en landbouw van elkaar worden gescheiden, met elk een eigen waterhuishoudkundige inrichting. Met als doel dat elke functie optimaal tot zijn recht komt zonder schade van elkaar te

ondervinden. Structurele peilverhoging in het natuurgebied heeft de Landinrichtingscommissie nooit willen doorvoeren. Het plan biedt mogelijkheden tot waterconservering in het natuurgebied. Dit betekent een natuurlijker peilbeheer, waarbij in natte perioden wel een hoger peil kan ontstaan ten gevolge van de regenval. Dit moet in een concreet inrichtingsplan worden uitgewerkt hetgeen nu aan de orde is.

De waterhuishouding in het landbouwgebied moet garanties bieden op een goede waterafvoer en een op de landbouw afgestemd slootpeil. Verder moet de detailontwatering van de percelen op orde zijn. De boerderijverplaatsingen naar de Klaas Kloosterweg vonden plaats vanuit het plan en hebben geresulteerd in een grote huiskavel. Dit staat los van de ontwikkelmogelijkheden die vanuit het beheerplan Natura 2000 en het stikstofbeleid dat via de programmatische aanpak stikstof (PAS) vorm krijgt. Daar heeft de Landinrichtingscommissie wel zorgen over gehad, maar dit is altijd buiten het plan of de planuitwerking van 2002 gebleven.

In 2010 heeft de Landinrichtingscommissie haar taak voor de ruilverkaveling Rouveen afgerond en kan met betrekking tot de natuur in Olde Maten en Veerslootlanden niet meer worden aangesproken.

3.3 De Landinrichtingscommissie en natura 2000

Vanaf 2007 hebben de leden van de Landinrichtingscommissie herhaaldelijk hun zorgen uit gesproken over de externe werking van het Natura 2000 gebied Olde Maten en Veerslootlanden. In juli 2008 is nog een poging gedaan om de begrenzing van het natura 2000 gebied aangepast te krijgen (notulen 3-7-2008). Dit heeft nog niet geleid tot een aanpassing van de ontwerp begrenzing van het Natura 2000 gebied.

In oktober 2008 is in de vergadering van de Landinrichtingscommissie veel aandacht besteed aan Natura 2000. Dit was nadat het interim toetsingskader Natura 2000 door de Raad van Staten nietig was verklaard en dat de commissie Trojan advies had uitgebracht dat alle aspecten aandacht verdienen en niet alleen stikstof. In die tijd was het onduidelijk hoe bedrijven verder moesten. In 2010 heeft de provincie Overijssel een beleidskader stikstof ontworpen nadat de crisis en herstelwet van kracht was geworden. Aanvragen worden nu volgens dit beleidskader behandeld en er blijkt nu meer mogelijk te zijn dan in 2008. De Crisis en Herstelwet heeft hier een belangrijke bijdrage aan geleverd. De drempel voor ondernemers om de aanvraag op de juiste manier te doen is vrij hoog en dikwijls zijn er nog al wat adviseurskosten nodig. De Landinrichtingscommissie heeft bij het beleidskader geen rol in gespeeld.

4 Effecten herinrichting plangebied op de landbouw (A)

4.1 Algemeen

Het gaat in dit hoofdstuk om de beschrijving van de effecten van de maatregelen aan de peilen en overige inrichtingsmaatregelen in het plangebied Olde Maten en Veerslootlanden, die effect kunnen hebben op de landbouw in de omgeving van het plangebied en in het plangebied. In het concept MER worden alle alternatieven voor de herinrichting van het plangebied besproken en ook voor de landbouw worden de effecten aangegeven. In de Landbouweffectrapportage worden de effecten van het voorkeursalternatief op de landbouw verder uitgediept.

4.2 Het Voorkeursalternatief

De in het voorkeursalternatief beschreven maatregelen grijpen in op de grondwaterstanden in het bovenste klei/veen pakket en moeten in meer of mindere mate leiden tot de gunstige staat van instandhouding die nodig is voor de habitattypen. Waar het in dit rapport vooral om gaat is hoe deze maatregelen doorwerken in de freatische grondwaterstanden in het naast gelegen landbouwgebied.

Het Waterschap Groot-Salland heeft de effecten van de alternatieven op de omgeving berekend met hydrologische modelberekeningen (lit. 7), waarin ook de effecten op de grondwaterstanden in het landbouwgebied zijn vastgelegd. De resultaten uit versie oktober 2011 van deze berekeningen zijn gebruikt in de effectbepaling voor de landbouw.

Het plangebied valt in 2 delen uit een: **De Olde Maten** en de **Veerslootlanden** (figuur 16).

Alternatief 1 komt min of meer overeen met het Voorkeursalternatief.

Het Voorkeursalternatief voorziet voor het deelgebied **De Olde Maten** (figuur 11) in de volgende maatregelen:

- Het verbreden van de Olde Maatsloot en Kloosterzielstreng en aanleg van natuurvriendelijke oevers ter breedte van 25 à 35 m;
- Het voeren van een natuurlijk peilbeheer: met hoge winterpeilen tot maximaal NAP -0,70 m en lage zomerpeilen tot minimaal NAP -1,10 m. Dit betekent een peilfluctuatie van 40 cm. Voor de effectbepaling is deze bandbreedte opgerekt tot NAP -1,20 tot NAP -0,60 m, een fluctuatie van maximaal 60 cm. Dit is gedaan om het maximale aan effecten op het omliggende landbouwgebied te kunnen aangeven;
- Er wordt gekozen voor een relatief smalle, ondiepe natte as, waarbij de weerstandbiedende laag in tact blijft;
- Geen waterinlaat;
- Aanleg van moerasblokken haaks op de natte as volgens het stapstenen principe;
- Uitbaggeren van 120 boksloten verspreid over een periode van 30 jaar, ter verkrijging van alle successiestadia in het gebied.

- Legenda**
- Recreatie**
- fietsroute
 - De Veldschuur: Educatief en Recreatief centrum
 - relatief intensieve recreatie
- Watersysteem**
- ligging in- en uitlaatgemaal
 - stuw
 - verondiepen Rechterensgracht
- Natuurinrichting**
- eco kruising Conradsweg- en kanaal
 - ecopassage
 - natuurvriendelijke oever vanuit kader richtlijn water
 - bestaande natuur
 - weidevogelgrasland
 - bufferstrook Olde Maten: geen aantakking en/of opengraven boksloten
 - bufferstrook veerslootlanden (geen peil opzet en geen vergraving)
 - blauwgrasland, bloemrijke graslanden, Sloten verondiepen en deels afgraven
 - dotterbloemgrasland, bloemrijk grasland, verbreden deel watergangen en verwijderen opgaande begroeiing
 - fauna uittreedplaats
 - natte as en moeras
- Overig**
- sloop boerderij
 - parkeerplaats
 - inrichtingsgebied
- inliggende percelen particulieren**
- erf
 - beheervergoeding



Figuur 11. Overzicht van maatregelen in deelgebied Oldematen

Voor het totale deelgebied **Veerslootlanden** worden de peilen aangepast en komen jaarrond op het zomerpeil van NAP -1.0 m. Dit betekent voor de winterpeilen een peilverhoging van 0,20 m. De Rechterensgracht en de Afschuttingswegslot krijgen stuwen.



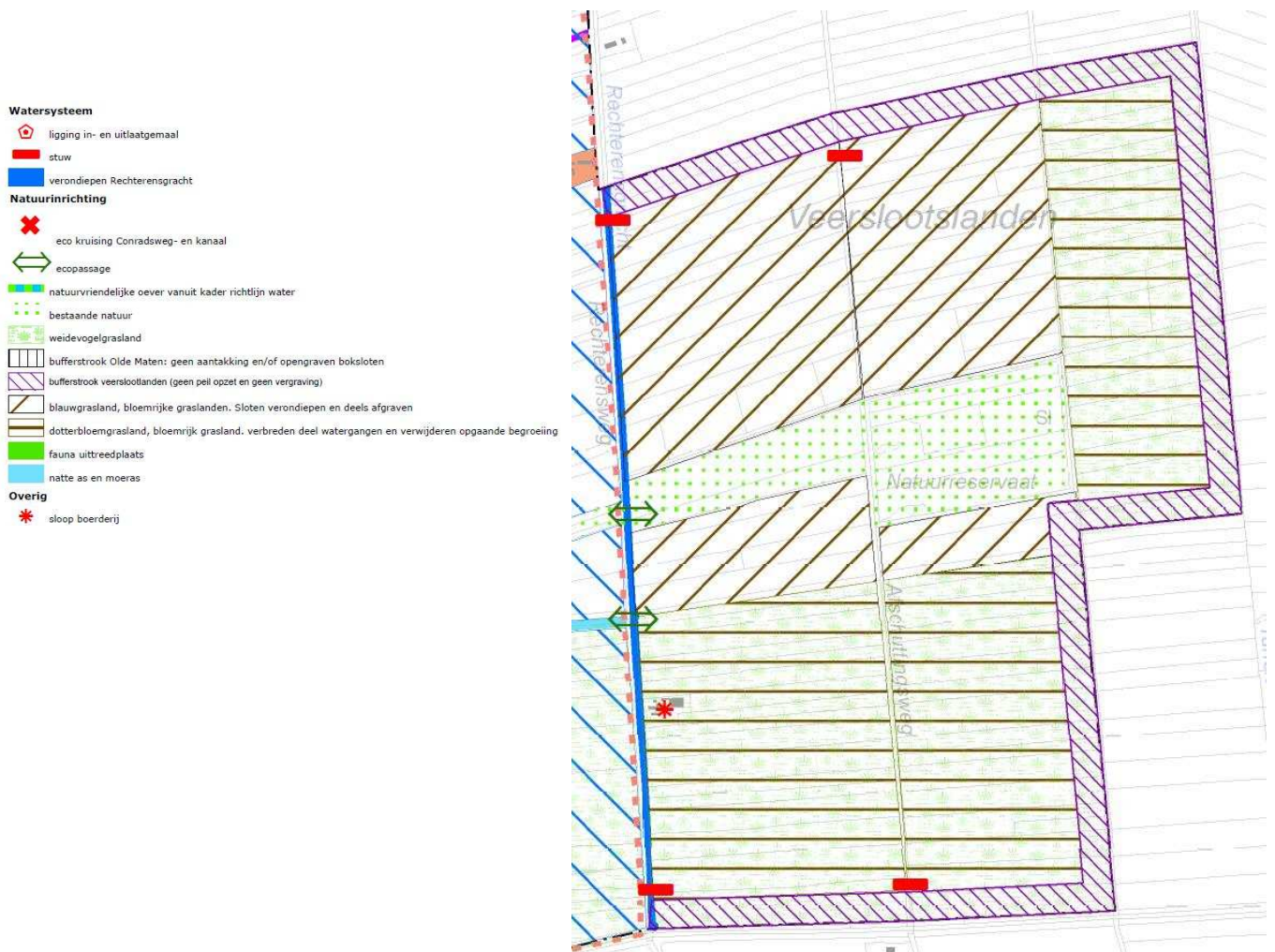
Figuur 12. Overzichtskartaal deelgebied Veerslootlanden

De sloten die nu op de Turfsloot afwateren worden daar afgedamd en afwaterend gemaakt richting de Matenweg.

Voor het aangegeven gebied tussen de matenweg en de Rechterensweg geldt een blauwgraslanddoelstelling (bruto oppervlakte 85 ha exclusief bestaande reservaat en proefstrook). Hier komt het polderpeil jaarrond op NAP -1,0 m. De watergangen worden verondiept en 75% van de percelen wordt deels afgegraven.

De overige delen krijgen een weidevogel met het zelfde polderpeil. 5% van dit polderpeil wordt als blauwgrasland ingericht op dezelfde wijze als het blauwgrasland in het blauwgraslandgebied met het polderpeil van NAP -1,0.

Verder worden 2 blokken ingericht om plas dras te kunnen staan. Dit gebeurt door een kade om het blok te leggen en plaatsing van een windmolentje (gemaaltje) om water op te pompen voor de plas dras omstandigheden. De omvang en exacte ligging wordt Ecogroen bepaald, maar bedraagt niet meer dan 10% van de weidevogelgebieden. Het peil in deze blokken is met een maximaal peil van NAP -0,40 m maximaal 0,60 m hoger dan het peil in het overige deel van de Veerslootlanden. Daarnaast wordt in de blokken 30% van de watergangen verbreed. Waar nodig worden sloten verondiept. Dit is vooral belangrijk bij sloten die insnijden in de zandondergrond. Er komt een bufferzone in het deelgebied Veerslootlanden van 100 m, waar het zelfde peil als in het landbouwgebied blijft gelden (zie figuur 13).



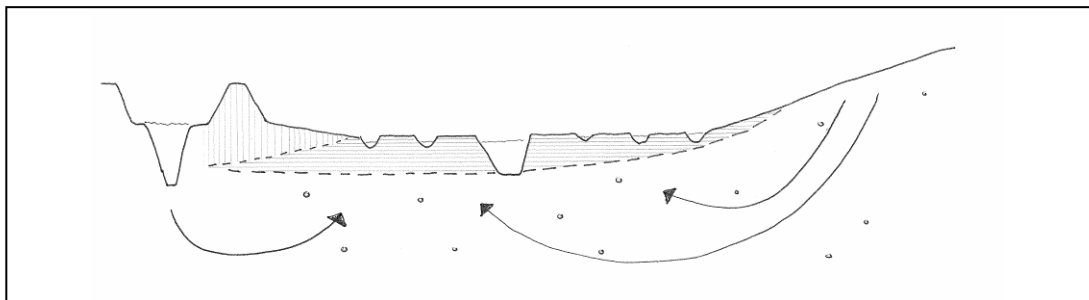
Figuur 13. Overzicht van de maatregelen in deelgebied Veerslootlanden.

In het weidevogelgebied wordt langs circa 8 km sloot een plasberm aangelegd met een totale breedte van 6 m met een vlak laag en permanent nat stuk van 3 m, waar 0,2 m water staat, en een flauw oplopend talud tot het bestaande maaiveld. De uitkomende grond wordt gebruikt om aan de steile oever een maaipad te maken.

4.3 Beschrijven huidige waterhuishoudkundige situatie

Stromingspatroon

In onderstaande figuur is schematisch aangegeven hoe de grondwaterstromen lopen. Het gearceerde gedeelte is de weerstandbiedende deklaag.



Figuur 14. Schematische dwarsdoorsnede studiegebied met grondwaterstromen (bron: Waterschap Groot Salland)

Voor een uitgebreidere beschrijving van de hydrologie wordt verwezen naar het concept MER (lit. 6) en naar de (aanvullende) modelleringsrapportage van het Waterschap (lit. 8). Hierin is ook een completere figuur met de geohydrologische opbouw opgenomen.

In de landbouweffectrapportage wordt de beschrijving beperkt tot wat relevant is voor de landbouw.

Vanuit de hoger gelegen omgeving van de Streek en het Zwarte Water is de stroming in de diepere ondergrond gericht op het lager gelegen veengebied. Het afdekkende veenpakket biedt weerstand, waardoor de kwelfluxen worden beperkt. Afvoer vindt plaats door verdamping en kavelsloten. Daar waar de sloten het zandpakket aansnijden kan de kwel wat groter zijn en vindt afvoer via de sloten plaats. Op de zandgronden is er wegzijging.

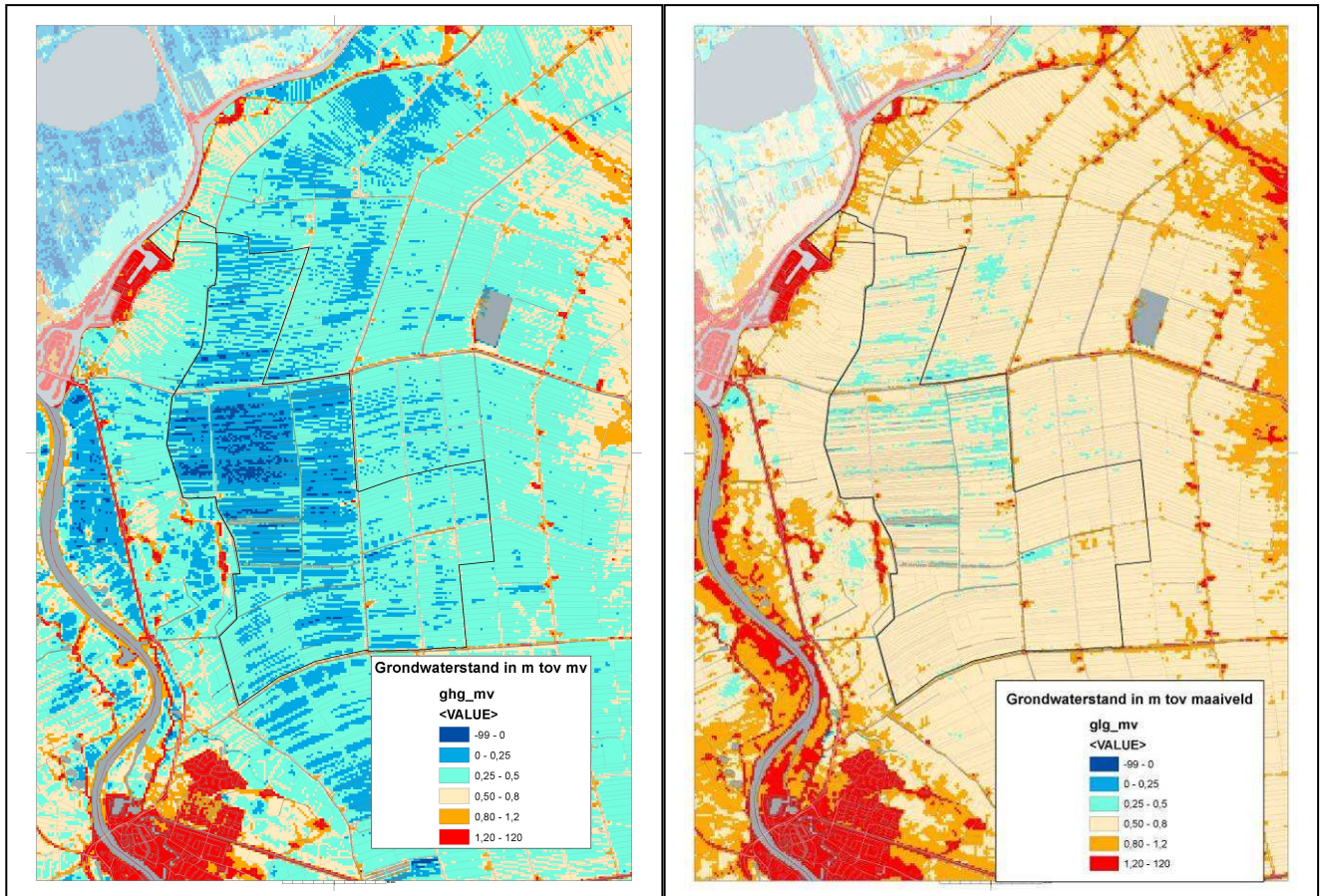
De feitelijke situatie in het afdekkend pakket is, dat er in de Olde Maten meer wegzijging dan kwel voorkomt en in de Veerslootlanden, met name in het noordelijk deel daarvan, meer kwel. In het reservaat Veerslootlanden ligt het maaiveld hoger en is sprake van wegzijging. In het noorden van de Olde Maten, bij het Meppelerdiep, is er overwegend kwel.

Grondwaterstanden in de huidige situatie

De grondwaterstanden in het plangebied variëren tot in het maaiveld in de wintermaanden tot rond 80 cm beneden maaiveld in de zomer. In de Veerslootlanden (reservaatsgedeelte) is de Gemiddelde Voorjaarsgrondwaterstand (GVG) gemiddeld 20 à 30 cm beneden maaiveld en de gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) 40 à 55 cm beneden het maaiveld (WS Groot Salland, (aanvullende) modellering verie 15 en oktober 2011).

In de strook tussen de Rechterensweg en het reservaat Veerslootlanden is het natter: GVG 15 à 20 cm – maaiveld en GLG 25 à 30 cm – maaiveld. Daar moet het blauwgrasland komen.

Hierna worden de Gemiddelde Hoogste en Gemiddelde Laagste grondwaterstanden in de huidige situatie getoond (GHG en GLG).



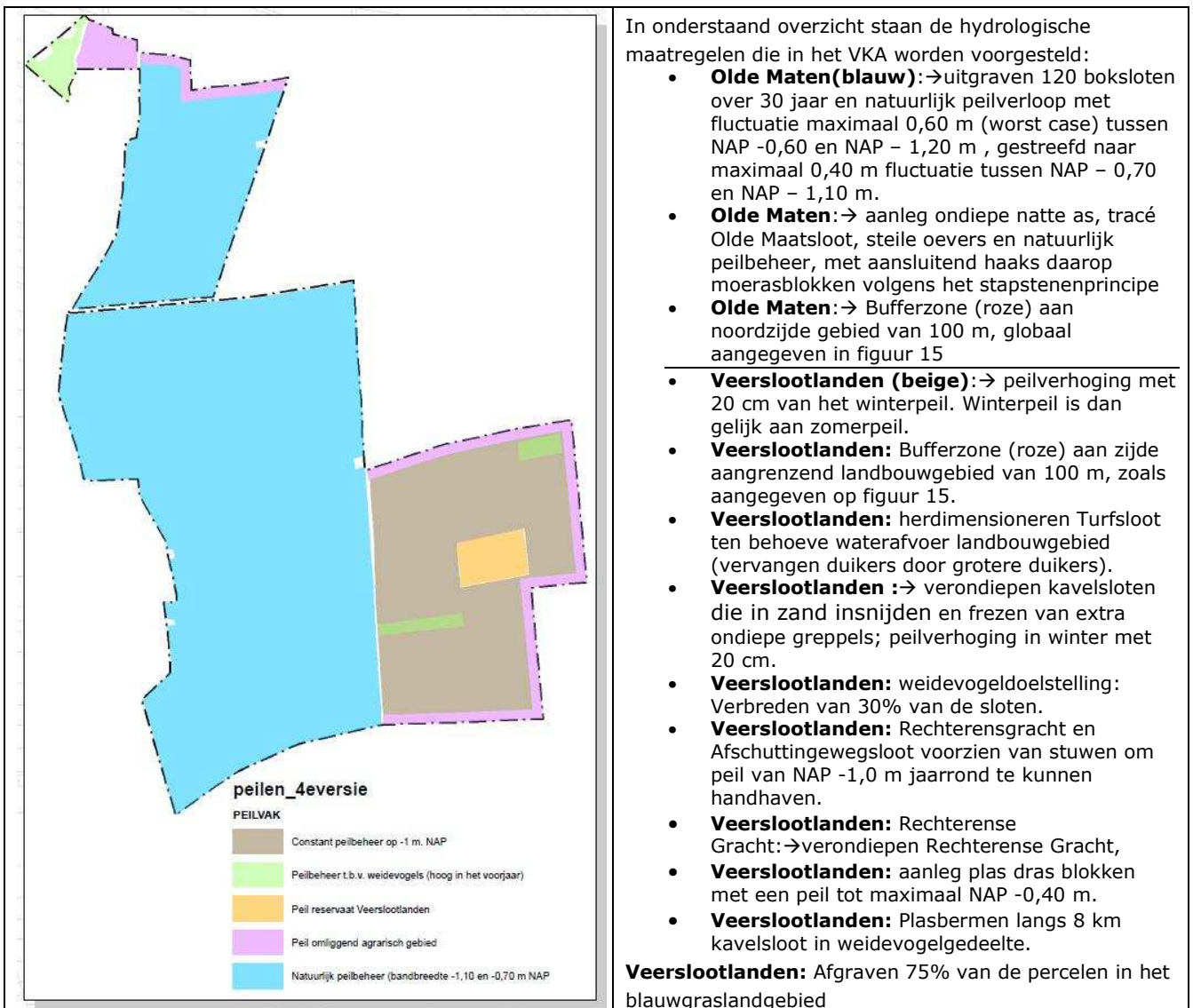
Figuur 15. Huidige gemiddelde hoogste (links) en laagste (rechts) grondwaterstand in het studiegebied

Een gegeven in dit veenweidegebied is de hoge grondwaterstand in de wintermaanden. In de donkerblauwe vlakjes op figuur 15 schommelt de GHG tussen 0 en 25 cm beneden maaiveld. Deze vlaktes komen tussen de Klaas Kloosterweg west en de Rechterensweg vrij veel voor, ook in het landbouwgebied, al wordt het ten oosten van de grens van de Veerslootlanden duidelijk beter: daar is over het algemeen een GHG tussen 0,25 en 50 cm beneden maaiveld aanwezig. Ook aan de westzijde van het natuurgebied, rond Zwartewatersklooster, is deze situatie aan de orde, met relatief veel donkerblauwe vlakken. Heel donkerblauw (-99 – 0 cm + m.v.) duidt op plasvorming, maar dit is voorbehouden aan de natuur in de Olde Maten. Deze plasvorming treedt in natte perioden in de winter plaatselijk op.

Voor het gedeelte ten noorden van de Conradsweg en ten westen van de Rechterensweg (wel Natura 2000 volgens het ontwerp aanwijzingsbesluit, maar geen inrichtingsgebied natuur) valt op dat ook in de zomermaanden nog hoge grondwaterstanden voorkomen (GLG tussen 25 en 50 cm beneden maaiveld= Grondwatertrap I). Verder komen ze nagenoeg geheel overeen met Grondwatertrap II (= de licht gele kleur).

4.4 Verandering grondwaterstanden randzone en reikwijdte

Er is gebruik gemaakt van de (aanvullende) modelstudie (MIPWA) van het Waterschap Groot Salland (versie 15 van de modelberekeningen en aanvulling in 2011, lit. 8) om de veranderingen van de grondwaterstanden in beeld te krijgen, die veroorzaakt worden door de maatregelen van het voorkeursalternatief (VKA). Ter oriëntatie is in figuur 16 een overzichtskaart opgenomen.



Figuur 16. Overzichtskaart totale plangebied met bufferzone en samenvatting maatregelen

De peilen in de **Veerslootlanden** worden gewijzigd: het winterpeil gaat 0,20 m omhoog en komt op het zomerpeil van NAP -1,0 m. Dit geldt ook voor de Rechterensgracht, die met een stuw wordt gescheiden van het landbouwgebied. Door verontdieping van deze gracht wordt voorkomen dat kwel weglekt via de gracht en ten goede kan komen aan de percelen met de te ontwikkelen natuurwaarden. De afvoercapaciteit wordt zo nodig gewaarborgd door verbreding.

*Effecten van natuurlijk peilbeheer in **Olde Maten** op grondwaterstanden*

Eerst wordt in kwalitatieve zin beschreven wat een hoge grondwaterstand doet met veengronden en welke effecten zich voordoen, rekening houdend met de veendeklaag en het slotenpatroon. Daarna komen de kwantitatieve grondwaterstandsveranderingen aan bod.

Het effect van hoge grondwaterstanden in veengronden is een duidelijk afnemende draagkracht, waardoor het in het voorjaar lang duurt voordat de gronden bereiden kunnen worden. In Rouveen zijn door bezanding heel wat percelen draagkrachtiger geworden. De beweidingsperiode wordt duidelijk korter en het grassenbestand, de botanische samenstelling van de grasmat, wordt eerder gedomineerd door vochtminnende soorten met weinig tot geen voedingswaarde. Voor het beheer van de kwetsbare veengronden in het landbouwgebied is het van groot belang dat een goede afwatering wordt gegarandeerd. Daarnaast moeten de perceelssloten en eventuele begreppeling goed worden onderhouden en is de kwaliteit van de graszode van belang voor de draagkracht, wat meer onderhoud van de zode vraagt. Ergo: het aangrenzende landbouwgebied is door genoemde bodemeigenschappen kwetsbaar voor maatregelen die leiden tot hogere grondwaterstanden.

De hydrologische effecten van een natuurlijk peilbeheer zijn met het gebruikte rekenmodel niet goed in beeld te brengen, omdat dit een heel dynamisch proces is, sterk variabel in de tijd. Daarom is voor de "veiligheid" gerekend met een vast hoog winterpeil NAP - 0,60 m en met een vast lager zomerpeil van NAP -1,20 m. Hierdoor geven de modeluitkomsten een ongunstiger beeld dan in werkelijkheid zal optreden, omdat de maximale bandbreedte van 60 cm in werkelijkheid niet wordt gehanteerd en het verloop van het peil gedurende een groot deel van het jaar veel kleiner zal zijn. Het natuurlijke peilverloop wordt namelijk bepaald door neerslag en verdamping. Er wordt een bandbreedte van maximaal 40 cm gehanteerd van NAP -0,70 m tot NAP -1,10 m.

De kavelsloten in het landbouwgebied blijken een deel van de effecten op de grondwaterstand te dempen. In het model wordt aangenomen dat het waterniveau in de kavelsloten in het omringende landbouwgebied niet stijgt als gevolg van de extra afvoer naar deze watergangen door hogere peilen tijdens natte perioden in de Olde Maten. Op basis van een eenvoudige hydraulische berekening (zie bijlage 6 van de modelberekening van het Waterschap Groot Salland met MIPWA) kan worden geconcludeerd dat deze aanname terecht is.

Uit de hydrologische modelberekeningen blijkt dat er geen significante veranderingen van de grondwaterstanden optreden. De aanleg van een bufferzone langs de noordrand van dit deelgebied (figuur 11 en 16) minimaliseren deze effecten nog verder. In deze bufferzone worden geen boksloten uitgegraven en de zone blijft op landbouwpeil.

Effecten van het hoger winterpeil in de Veerslootlanden en de nog hogere peilen in de plas dras blokken

De peilen in de **Veerslootlanden** worden gewijzigd: het winterpeil gaat 0,20 m omhoog en komt op het zomerpeil van NAP -1,0 m. Dit geldt ook voor de Rechterensgracht, die met een stuw wordt gescheiden van het landbouwgebied. Door verondieping van deze gracht wordt voorkomen dat kwel weglekt via de gracht en ten goede kan komen aan de percelen met de te ontwikkelen natuurwaarden. De afvoercapaciteit van de Turfsloot wordt gewaarborgd door duikers te vervangen door grotere duikers. Daarnaast komen er 2 plas dras blokken met een maximaal 0,60 m hoger peil. Het Waterschap Groot Salland heeft in recente modelberekeningen (oktober 2011, lit. 8) aangetoond dat dit hogere peil nauwelijks effect heeft op de grondwaterstanden in het landbouwgebied ten oosten van de Turfsloot, die wel op landbouwpeil blijft. Verder heeft het 0,20 m hogere winterpeil vrijwel geen impact op de grondwaterstanden in het landbouwgebied rond de Veerslootlanden. Dit komt door de weerstand van het veenpakket, het verondiepen van sloten die in de zandondergrond insnijden en het instellen van de bufferzone van 100 op landbouwpeil.

Voor het veilig stellen van de afwatering in het landbouwgebied moet de afvoercapaciteit van de Turfsloot worden vergroot (gebeurt door duikers te vervangen door grotere duikers), omdat de Rechterensgracht en de Afschuttingswegslot met de keuze voor dit alternatief wegvallen als

hydrologische verbindingen (zie beschrijving maatregelen veerslootlanden). Het (peil)beheer middels de nieuwe kunstwerken (stuwen et cetera) moet nog worden geregeld. In de laatste versie van de modelberekeningen van het Waterschap is dieper ingegaan op de effecten op de grondwaterstanden in de omgeving.

De effecten van het totale maatregelenpakket inclusief de mitigerende maatregelen op de grondwaterstanden in het landbouwgebied zijn nagenoeg nihil, zo blijkt uit de berekeningen van het Waterschap. Dat komt mede door het instellen van de 100 m bufferzone in de Veerslootlanden. Verder worden in het noorden van de Oldematen de noordelijkste boksloten niet uitgediept en aangetakt. Daardoor heeft de noordelijkste strook geen directe verbinding met de hogere peil van de natte as. Ook het verondiepen van sloten die in het zand insnijden draagt bij aan het inperken van de effecten. Om echt zeker te zijn van de zeer geringe effecten op het aangrenzende landbouwgebied heeft het Waterschap een aantal scenario's doorgerekend met aangepaste parameters om te kijken wat de gevoeligheid is. Zelfs in het meest extreme scenario is dat beperkt tot stijgingen van maximaal 5 cm (lit. 8).

Relatie met landbouwbedrijven

In het gebied ten oosten van de Postweg komen geen huiskavels voor. De bufferzone langs de noordrand van de Olde Maten (figuur 15) moet er voor zorgen dat de gronden van deze bedrijven niet vernatten.

Tegen het oosten van de Veerslootlanden (het vlak met weidevogeldoelstelling in figuur 11) grenzen 3 bedrijven met de huiskavel. De totale bedrijfsoppervlakte die met deze 3 bedrijven is gemoeid bedraagt 166 ha. De duikers in de Turfsloot worden waar nodig ruimer gedimensioneerd. Daarmee wordt de afwatering in het landbouwgebied veilig gesteld. De bufferzone in het gebied met weidevogeldoelstelling en de verondiepte sloten in de Veerslootlanden voorkomen stijging van de grondwaterstand in het landbouwgebied.

De andere 4 nabij gelegen bedrijven liggen aan de oostzijde van de Klaas Kloosterweg West, of met de huiskavel niet pal tegen het plangebied aan. Daar worden eveneens geen effecten op de grondwaterstand verwacht. Daarnaast liggen er veldkavels van andere boeren tegen dit deel van het natuurgebied aan, met in totaal 32 ha, in gebruik bij 5 veebedrijven (eigendom en reguliere pacht). Hydrologische effecten in de grenszone met de Veerslootlanden worden niet verwacht omdat een bufferzone van 100 m, waar de peilen het zelfde blijven als in het landbouwgebied en de waterafvoersituatie ook niet wijzigt.

Wel moet de afvoercapaciteit van de Turfsloot middels grotere duikers vergroot worden, omdat de Rechterensgracht en de Afschuttingswegslot met de keuze voor dit alternatief wegvallen als hydraulische verbindingen. Daarnaast moet ook de realisatie van dit alternatief en het precieze beheer van de aan te leggen kunstwerken (stuwen, e.d.) nader uitgewerkt worden.

4.5 Conclusie deel A

De maatregelen in het voorkeursalternatief worden op zodanige wijze uitgevoerd, dat de hydrologische uitstralingseffecten op de omgeving niet significant zullen zijn. De bufferzone van 100 m in de Veerslootlanden en langs de noordgrens van de Olde Maten (in het plangebied) moeten deze eventuele effecten op de omliggende percelen tot een minimum reduceren, waardoor geen tot nauwelijks vernatting in het landbouwgebied is te verwachten. De invloed van de gewijzigde inrichting op de bedrijfsvoering van de landbouwbedrijven is derhalve te verwaarlozen. Maatregelen aan de duikers in de Turfsloot moeten de waterhuishoudkundige situatie veilig stellen. Enkele van de particuliere eigenaren in het gebied nemen deel aan het beheer in de Olde Maten.

5 Effecten Natura 2000 op ontwikkelingsmogelijkheden landbouw (B)

5.1 Algemeen: geschiedenis Natura 2000 vanaf 2007 tot heden

In 2007 is het Ontwerp-aanwijzingsbesluit natura 2000 van de Olde Maten en Veerslootlanden genomen. In heel Nederland zijn in dat jaar gebieden voorlopig begrensd. Bij veel gebieden waren dit omgezette habitatrichtlijn gebieden. Vergunningverlening voor uitbreiding van veehouderijbedrijven werd vrijwel onmogelijk vanwege het niet kunnen uitsluiten van significant negatieve effecten op de habitattypen in het Natura 2000 gebied. In 2008 is getracht met een interim toetsingskader de vergunningverlening weer in beweging te krijgen. Door een uitspraak van de Raad van State is dit toetsingskader van tafel gegaan. De commissie Trojan kwam in de zomer van 2008 met advies: naast de stikstofbelasting zijn andere inrichtings-, en standplaatsfactoren minstens zo belangrijk. De focus kwam wat minder strak op de Kritische Depositie Waarde te liggen. Daarnaast heeft de commissie Huys geadviseerd en zijn er in de periode 2008/2009 twee pilots uitgevoerd: De Peel in Brabant en Limburg en Wieden en Weerribben in Overijssel. Deze laatste pilot resulteerde bij de Dienst Landelijk Gebied in de Trechtermethode voor de aanpak van de stikstofproblematiek. Het advies van de commissie Huys en de resultaten van de pilots (Stikstofconvenant Noord-Brabant en Trechtermethode) hebben geleid tot de Programmatisch Aanpak Stikstof, de landelijke aanpak die de natuurdoelen moet garanderen en daarnaast ontwikkelruimte aan de sectoren landbouw, verkeer en vervoer en industriegebieden moet bieden, met een heldere vergunningverleningsystematiek. In juli 2010 was het Voorlopig PAS (VPAS) gereed.

Parallel aan dit proces is in Overijssel het beleidskader stikstof met bijbehorende beleidsregel in april 2010 van kracht geworden.

Vergunningaanvragen worden op dit moment getoetst aan dit beleidskader en de aanvullende beleidsregel, waarbij de Provincie het bevoegd gezag is. Dit is uitsluitend geldig voor veehouderijbedrijven. Hierna volgt een zeer beknopte weergave van dit beleidskader. Emissie is wat er door een veehouderij aan kg ammoniak per jaar wordt uitgestoten vanuit de stal.

Depositie(bijdrage) is wat er aan stikstof neer slaat op het habitatype of op de rand van het Natura 2000 gebied in mol N per ha per jaar.

Totdat de Definitieve PAS (DPAS), eind 2011 een feit is blijven aanvragen conform de beleidsregel getoetst worden. Daarin vervult de Crisis en Herstelwet van 2010 een prominente rol, waarbij 7 december 2004 de peildatum is voor de toetsing van de belasting (stikstofdepositiebijdrage van het bedrijf) op de habitattypen. Hebben bedrijven een kleinere uitstoot en depositiebijdrage dan op die peildatum dan zijn ze vergunning vrij, mits de depositiebijdrage op de rand van het Natura 2000 gebied niet boven de bovengrenswaarde van 50 % van de Kritische Depositiewaarde van het meest gevoelige habitatype ligt (categorie C). Daarnaast wordt een drempelwaarde van de depositiebijdrage van het bedrijf van 1% van de KDW gehanteerd en een bovengrenswaarde van 50% van de KDW voor de indeling van de bedrijven in de categorieën A(<1%), B(1 – <50%) en C. Hoe te handelen voor elk van deze categorieën is vastgelegd in de beleidsregel.

Het is de bedoeling dat de sector in 2028 heeft geïnvesteerd in emissiereducerende technieken, voor melkveehouderij emissiearme stalvloeren, voor intensieve veehouderij in de vorm van luchtwassers met een hoog rendement. Voor meer informatie wordt verwezen naar het beleidskader en de beleidsregel stikstof voor veehouderijen (lit. 9 en lit. 10). Op de site van de Provincie Overijssel zijn deze stukken te downloaden.

5.2 Aanpak van de stikstofproblematiek: de PAS

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is een landelijke opgezette aanpak van de stikstofproblematiek voor de sectoren industrie, verkeer en vervoer en landbouw. Er is een landelijk instrumentarium ontwikkeld om de depositie te bepalen, herstelstrategieën voor de natuur vast te stellen en de ontwikkelruimte rond een gebied te bepalen. Vanaf 15 april tot 15 juli 2011 wordt op

ambtelijk niveau voor alle Natura 2000 gebieden fase III van de PAS doorlopen. Voor de Olde Maten en Veerslootlanden heeft de provincie Overijssel het voortouw.

Met het rekenmodel AERIUS wordt in deze periode de stikstofdepositie bepaald op de Olde Maten en Veerslootlanden voor de jaren 2010, 2015, 2020 en 2030. Hierin is het vaststaande rijksbeleid meegenomen en ook extra rijksmaatregelen om de emissie te beperken voor de sectoren industrie, verkeer en vervoer en landbouw. Daarnaast wordt de uitwerking van het provinciale beleid op de depositie doorgerekend. Hieruit komt een dalende trend van de stikstofdepositie. In september worden de uitkomsten hiervan in een volgende versie van AERIUS bepaald, inclusief het provinciale beleid.

Parallel hier aan worden herstelstrategieën uitgewerkt om te bepalen welke inrichtings- en beheersmaatregelen er nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen en eventuele uitbreidingsdoelstellingen te kunnen vaststellen. Hieruit komt mogelijk een iets hoger niveau van aanvaardbare stikstofdepositie dan de KDW.

Daarnaast wordt op bestuurlijk niveau een beslissing genomen op de te verdelen ontwikkelruimte (najaar 2011), die is gebaseerd op een inventarisatie van de ontwikkelbehoefte enerzijds en op een berekening van de potentiële ontwikkelruimte met AERIUS anderzijds. Dit vindt in fase IV van de PAS plaats, najaar 2011.

De feitelijke ontwikkelruimte op bedrijfsniveau wordt geregeld via een landelijke emissie-registratiebank, waaraan momenteel hard wordt gewerkt. Hierin wordt de groei van het individuele bedrijf afgewogen tegen de beschikbare depositieruimte als gevolg van stoppende bedrijven. De emissieregistratiebank voor de provincie Overijssel is in oprichting. Dit is bepalend voor de vergunningverlening en dus voor de mate waarin agrarische bedrijven met gebruikmaking van emissiereducerende technieken kunnen groeien.

Op www.pas.natura2000.nl is uitgebreide informatie te vinden over de gang van zaken met betrekking tot de PAS.

5.3 Effecten op de uitbreidingsmogelijkheden van bedrijven

De uitbreidingsmogelijkheden van bedrijven worden bepaald door kansen die zich aan doen als gronden vrijkomen in de omgeving of door de stikstofruimte die beschikbaar komt in de emissieregistratiebank. De gewijzigde hydrologische omstandigheden in het natuurgebied hebben daar geen invloed op.

Momenteel blijkt in de toetsing die in overleg met het bevoegd gezag en de adviseur conform de beleidsregel kan worden uitgevoerd, of een NB-wet vergunning nodig is en zo ja onder welke voorwaarden die kan worden verkregen. Afhankelijk van de veebezetting op 7 december 2004 (Crisis en Herstelwet) blijkt of groei mogelijk is of niet, in combinatie met maatregelen aan de stalemissie van de nieuwe stal en met saldering in overleg met de vergunningverlener op adhoc basis. Dit kan in overleg met de vergunningverlener worden bepaald. In veel gevallen blijken er mogelijkheden tot groei te bestaan.

Naarmate men dichterbij het Natura 2000 gebied ligt nemen de kansen op bedrijfsgroei wel af. Maar het is zeker niet zo dat alle bedrijven op slot zitten, ook niet als ze binnen bijvoorbeeld 1 km van de rand van het Natura 2000 gebied liggen. Bij een aangepaste begrenzing van het Natura 2000 gebied neemt vooral in het noorden de externe werking af, ter hoogte van de Postweg. In hoeverre deze begrenzing werkelijk wordt aangepast en één op één dezelfde wordt als de begrenzing van het plangebied is afhankelijk van goedkeuring vanuit Brussel.

De ontwikkelruimte van de bedrijven wordt later bepaald door de op te richten emissieregistratiebank in het kader van de PAS, waar doormiddel van saldering de ammoniakruimte die vrij komt door stoppende bedrijven ingezet kan worden voor bedrijfsgroei van blijvende bedrijven. De Provincie Overijssel bepaalt hoeveel van de vrijgekomen ammoniakruimte kan worden toegekend in relatie tot de plek van het bedrijf. De verwachte lijn is de volgende. Bedrijven heel dicht bij gevoelige habitattypen (meestal tot enkele 100 m) hebben een relatief hoog aandeel in de stikstofdepositie op deze habitattypen. De belasting uit deze bedrijven mag niet toenemen. Er wordt dan naar een maatwerkoplossing gezocht. Bedrijven met een lagere depositiebijdrage kunnen wel salderen als er ruimte beschikbaar is. Hoe er in Overijssel precies wordt gehandeld met alle categorieën bedrijven die

er in 2012 en daarna zijn, dus onder het regime van de DPAS, is nu nog niet bekend. In Noord-Brabant is al een emissieRegistratiebank (depositiebank) in werking waar volgens deze principes wordt gewerkt.

5.4 Conclusie deel B

De invloed van de status Natura 2000 staat in deze fase van de Programmatische Aanpak Stikstof nog niet vast. In het beheerplan wordt deze invloed vastgelegd (2012). Verder wordt in de DPAS vastgelegd hoe groot de ontwikkelruimte is en met een emissieRegistratiebank wordt bepaald hoeveel ontwikkelruimte per individueel bedrijf beschikbaar is. Dit instrument wordt ook in 2012 verwacht. Tot die tijd geldt het beleidskader stikstof Natura 2000 voor de veehouderijen van de provincie Overijssel bij vergunningverlening.

In 2012 wordt meer duidelijkheid verwacht voor het effect van Natura 2000 op het totale ontwikkelingsperspectief van de landbouw in het studiegebied.

6 Toekomstperspectief van de landbouw

6.1 Algemeen

Het toekomstperspectief wordt door een groot aantal factoren bepaald die in onderstaand schema zijn aangegeven:

Tabel 3. Agenda van de landbouwpolitiek en relevante issues tot en met 2020 (2028*)

| Jaar | Orgaan / niveau | Agenda (maatregel) | Impact op studiegebied |
|-------|-----------------|---|---|
| 2010 | VN | Tussenevaluatie VN-Milenniumdoelstellingen | Wereldmarkt, kan groot zijn |
| | EU | Implementatie verdrag van Lissabon per 1 dec 2009 | Positief effect op alle terreinen waar de EU bij betrokken is en op de betrokkenheid van de Nationale overheden hierin. Ook op klimaat zaken en dus ook op regio studiegebied |
| | EU | Natura 2000 gebieden | Beleidskader provincie Overijssel |
| 2012 | VN | Volgens het Kyoto Protocol zijn de emissies van broeikasgassen verminderd tot 5,2 (EU: 8%) onder het niveau 1990. Nog geen nieuwe doelstellingen geformuleerd | Houdt bij de melkveehouderij de druk op de ketel voor duurzaam ondernemen met lage emissies; nog geen concreet beleid |
| | EU | Herziening Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) treedt in werking | Gelden inzetbaar voor gebiedsontwikkeling, oa. tbv. oplossing problemen vanuit Natura 2000 |
| | NL | Gebruiksnormen N en P2O5 zijn in 2013 voorlopig op laagste niveau aangekomen | Boeren op het scherpst van de snede, met aandacht voor duurzaam bodembeheer |
| 2015 | VN | De 8 millenniumdoelstellingen moeten zijn gehaald | Wereldmarkt, kan groot zijn: vooral doelstelling 1 beperken van honger in wereld doet appel op voedselproductie en verdeling voedsel |
| | FAO | Aantal ondervoede mensen op aarde is tov. 1995 gehalveerd tot 400 miljoen (afspraken Wereld Voedseltop 1996) | Wereldmarkt, kan groot zijn: vraag om landbouwgrond voor voedselproductie |
| | EU | Einde van melkquotering | Impuls groei melkveehouderij met prijsrisico's en milieurisico's: heel relevant voor Rouveen |
| | EU | Kaderrichtlijn water (KRW) ecologische kwaliteit water bereikt | N2000 gebieden zijn ook beschermde gebieden KRW, verder moet landbouw zo schoon mogelijk produceren |
| 2020 | EU | Doelstellingen Europa 2020 gerealiseerd | Voedselveiligheid en milieu / klimaat: CO2 arme economie: glastuinbouw, veehouderij |
| | EU | Duurzame brandstoffen 10%, duurzame energie 20% | Impuls inzet duurzame energie, Biogasinstallaties en zonnepanelen |
| | NL | Uitstoot broeikasgassen 30% lager dan in 1990 | melkveehouderij opgave! |
| 2028* | NL/Provinciaal | Emissiereducerende maatregelen PAS/prov kader volledig doorgevoerd in veehouderij (N2000) | Alle veebedrijven hebben ten minste tot BBT+ *niveau geïnvesteerd in technieken |

*BBT = best beschikbare technieken, de + is in het beleidskader stikstof van de Provincie Overijssel uitgewerkt.

Deze factoren bepalen naast het ondernemerschap in dit gebied de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. De ruilverkaveling heeft de ontwikkelingsmogelijkheden verruimd door een betere verkaveling te realiseren. Daarnaast vormen de slecht draagkrachtige veengronden in het studiegebied op langere termijn een beperking voor de ontwikkelingsmogelijkheden als gevolg van maaiveldvaling. Hierdoor is het een gebied met natuurlijke handicaps, die uitoefening van optimale landbouw in de weg staan.

Voor Natura 2000 wordt via de PAS en het beheerplan een regeling getroffen die voor veel bedrijven in het studiegebied ontwikkelruimte geeft (zie hoofdstuk 5). Voor bedrijven die dat niet hebben worden maatwerkoplossingen bedacht. Dit wordt in het kader van het beheerplan uitgewerkt waardoor nu nog niet concreet is aan te geven welke bedrijven dat betreffen.

In hoofdstuk 4 is ingegaan op de effecten op de grondwaterstanden in het landbouwgebied als gevolg van uitvoering van het Voorkeursalternatief. Daaruit blijkt dat deze veranderingen nauwelijks meetbaar zijn en daarmee het toekomstperspectief van de landbouw in de randzone niet in de weg staan. Het optreden van schade aan de agrarische bedrijfsvoering wordt door gefaseerde uitvoering van het Voorkeursalternatief in de gaten gehouden, waardoor indien nodig gepaste compensatie kan worden geboden. Hierop wordt in hoofdstuk 7 dieper ingegaan.

De status van het gebied als veenweidegebied met daarin een Natura 2000 gebied biedt kansen voor verbreding van de landbouw en voor gebiedsontwikkeling vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Met ander woorden: uit het natuurgebied Olde Maten en Veerslootlanden komen niet alleen bedreigingen voor de landbouw, maar het biedt ook kansen. Momenteel loopt daarvoor de pilot boerderijeducatie, een samenwerkingsverband tussen agrarische ondernemers, de stichting Vrienden van de Olde Maten, Staatsbosbeheer, de gemeente Staphorst en de vertegenwoordiger van het basisonderwijs in Staphorst.

Daarnaast is er een agrarische natuurbeheer vereniging, die plannen voor een collectief natuurbeheer uitwerkt. De intentie is dat deze ANV samen met Staatsbosbeheer het gebied gaat beheren. Toekomstige GLB-subsidies lijken (gedeeltelijk) gekoppeld te gaan worden aan dergelijk collectieve verbanden ten behoeve van maatschappelijke functies. In die zin is met de oprichting van deze ANV een belangrijke basis gelegd voor dit toekomstperspectief. Daarnaast lijken er ook kansen te zijn om de biomassa die vrij komt bij dit beheer te gaan gebruiken voor de productie van groene energie. Dit is met het oog op een nattere Olde Maten in de toekomst, een prikkel om toch meer waarde aan het beheer in het gebied te onttelen. Mogelijkheden om biomassa te benutten zijn daarom het bestuderen waard in het licht van een collectieve aanpak. De Provincie is in overleg met vertegenwoordigers van de Agrarische Natuurbeheervereniging om energiewinning uit biomassa van de grond te tillen. Hier ligt een duidelijke kans om het beheer meer betaalbaar te krijgen.

Doordat het veenweidegebied met in het midden het natuurgebied (en Natura 2000 gebied) Olde Maten en Veerslootlanden natuurlijke handicaps heeft in de vorm van natte veengronden met een gebrekkige draagkracht kunnen plannen worden ontwikkeld voor een collectieve aanpak met inzet van gelden uit het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Het GLB wordt na 2012 omgebogen, waarbij een deel van het geld beschikbaar komt voor gebiedsontwikkeling. Het gaat om het verrichten van maatschappelijke diensten tegen betaling. Momenteel lopen enkele pilots (onder andere in Winterswijk en in het veenweidegebied van Waterland in Noord-Holland) met agrarische natuurbeheerverenigingen elders in den lande om uit te vinden welke regeling hierbij het beste past. Een dergelijke gebiedsgerichte aanpak is te initialiseren vanuit een collectief van agrarische ondernemers, welke vorm krijgt in een maatschappelijk gebiedscontract.

In Waterland (lit. 10: informatiebrochure februari 2011, www.waterlandendijken.nl) zijn de omstandigheden redelijk vergelijkbaar: daar kan men aan 4 diensten verrichten:

- behoud van landschap met weidepremie
- Behoud van oud grasland
- Natuurlijk osloot en oeverbeheer
- Rietbeheer

Uiteraard zijn deze regelingen toegesneden op Waterland. Voor Rouveen zou iets soortgelijks op poten kunnen worden gezet. Wat deze regelingen inhouden is in een informatiebrochure uitgewerkt. In gebieden met een probleemgebiedenvergoeding komen de vergoedingen hier bovenop.

De uitkomsten van de pilots zijn nog niet bekend. Het verdient aanbeveling de mogelijkheden om hierop aan te sluiten nader te verkennen. Vanuit DLG is een kernteam hiermee bezig.

Experiment voor boerderijeducatie (lit. 3). Er is gewerkt aan een experiment voor boerderijeducatie. Het gaat om het opzetten van een praktijknetwerk. De educatie geldt voor scholen in de omgeving: hoe wordt in dit gebied geboerd en met welke handicaps hebben de ondernemers in dit gebied te maken. Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om leerlingen het platte land te laten ervaren. Bij het opzetten van het samenwerkingsverband moet het nut van deze educatie worden overgedragen op docenten van scholen. Betrokken zijn nu de volgende organisaties: Stichting Vrienden van de Olde Maten, eigenaar en beheerder van het informatief en educatief centrum voor natuur en historie de veldschuur "Bid en werk" te Rouveen, Staatsbosbeheer, gemeente Staphorst, Kunst en Cultuur Overijssel (KCO), VVV Vechtdal, Provincie Overijssel en Stichting Educatief Platteland. Er zijn 4 agrarische ondernemers geïnteresseerd. Bij de uitwerking van dit plan wordt contact gezocht met de Agrarische Natuurbeheer Vereniging in het gebied.

Naast de beperkingen die dit bijzondere gebied heeft voor de landbouw, omdat de productieomstandigheden niet optimaal zijn, blijkt uit het voorgaande, dat er kansen zijn om de bijzondere kwaliteiten van het gebied te benutten.

7 Samenvatting en conclusies

7.1 Algemeen

Voor de Olde Maten en Veerslootlanden wordt een inrichtingsplan voor de natuur uitgewerkt. Hiervan is een MER opgesteld (lit. 6), waarin in hoofdzaak 2 inrichtingsalternatieven worden behandeld. Voor het onderdeel Kruising Conradskanaal worden 4 alternatieven uitgewerkt. Verder zijn in het ontwerp aanwijzingsbesluit Natura 2000 de Olde Maten en Veerslootlanden begrensd als Natura 2000 gebied. Deze grens wijkt af van de begrenzing van het plangebied van de Olde Maten en Veerslootlanden (zie figuur 3).

In deze landbouweffectrapportage worden de effecten van uitvoering van het voorkeursalternatief op de landbouw beschreven (A). Daarnaast wordt ingegaan op wat Natura 2000 betekent voor de landbouw in het gebied (B).

Het natuurgebied bestaat uit 2 gedeelten: Olde Maten (westelijk van de Rechterensweg) en Veerslootlanden (oostelijk van de Rechterensweg).

7.2 Bestaande situatie van de landbouw

Het studiegebied is een veenweidegebied. In 2009 waren er 188 bedrijven geregistreerd. De melkveehouderij is veruit de grootste sector. 71 bedrijven hebben meer dan 40 melkkoeien. 26 bedrijven daarvan hebben er meer dan 70 per bedrijf. De overige bedrijven zijn dus meestal kleinere graasdierbedrijven. Akkerbouw komt vrijwel niet voor. 68 bedrijven hebben meer dan 35 ha cultuurgrond.

Vooraf langs de Klaas Kloosterweg zijn in het kader van de landinrichting Rouveen veel en ook de meeste grote melkveebedrijven gevestigd. Daarvan is een 10 tal bedrijven uit het bebouwingslint van Rouveen naar toe verplaatst. De verkaveling van deze bedrijven is aanzienlijk verbeterd, maar ze zijn dicht bij het natura 2000 gebied Olde Maten en Veerslootlanden gekomen. Behalve voor de bedrijven aan de Klaas Kloosterweg West is er ook problematiek voor de bedrijven aan de westzijde van het gebied. 9 veehouderijbedrijven liggen ingeklemd tussen 2 Natura 2000 gebieden en kunnen met de hydrologische effecten van peilveranderingen in de Olde Maten te maken krijgen. Voor 2 van die bedrijven ligt er ook grond in het plangebied van de Olde Maten. Het bedrijf in de Veerslootlanden (plangebied) wordt gesloopt. Aan de noordzijde van het plangebied hebben kleine graasdierbedrijven de overhand. Daar is nog wel onduidelijkheid over de begrenzing conform het ontwerp aanwijzingsbesluit Natura 2000 Olde Maten en Veerslootlanden. De begrenzing van het plangebied ligt vooral in het noorden veel meer naar het westen en bij de Veerslootlanden meer naar het oosten tot aan de Turfsloot.

De intensieve veehouderij (varkens en kippen) is een kleine sector in het gebied met 6 bedrijven. De meeste daarvan liggen vrij ver van de Olde Maten en Veerslootlanden.

Aan de zuidzijde komen wel meer grote bedrijven voor, maar vormt de Stadsweg en de Stadswegsloot hydrologisch wel een duidelijke afscheiding.

7.3 De landinrichting Rouveen en rol Landinrichtingscommissie

Vanaf 1994 is er in het gebied een ruilverkaveling uitgevoerd. In deze ruilverkaveling is ter plaatse van het plangebied een natuurreservaat ingetekend. De maatregelen in dit natuurreservaat mochten geen effecten hebben op de naastgelegen landbouwgebieden. De waterhuishouding van de Olde Maten en Veerslootlanden is gescheiden van de waterhuishouding van de omliggende landbouwgebieden. In het Voorkeuralternatief voor de inrichting van de Olde Maten en Veerslootlanden is geen peilscheiding voorzien tussen de Veerslootlanden en het landbouwgebied, die op landbouwpeil blijven.

De Landinrichtingscommissie heeft altijd beoogd beide functies, natuur en landbouw, goed in het plan te bedienen zonder dat de functies hinder van elkaar hebben. Het Landinrichtingsplan maakte deze scheiding mogelijk, met maatregelen ter bevordering van de waterkwaliteit in het Natuurgebied (beperking aanvoer gebiedsvreemd water door waterconservering). De waterhuishouding in het landbouwgebied werd doelmatiger gemaakt door verruiming van tal van waterlopen.

Het inrichtingsplan van het natuurgebied Olde Maten en Veerslootlanden kreeg gaandeweg meer vorm, maar niet door de Landinrichtingscommissie. Dit werd vooral vanuit de Provincie begeleid ter invulling van de Ecologische Hoofdstructuur. De Landinrichtingscommissie heeft altijd het standpunt gehad dat de inrichting ten behoeve van de natuur niet tot schade van de landbouw mocht leiden.

In het Landinrichtingsplan is de externe werking van Natura 2000 niet voorzien. In 2008 heeft de landinrichtingscommissie een verzoek ingediend de begrenzing van het Natura 2000 gebied aan te passen. Dit heeft nog niet geleid tot een definitief aanwijzingsbesluit met een aangepaste begrenzing.

7.4 Effecten van het voorkeursalternatief op de landbouw

Uitvoering van het voorkeursalternatief Olde Maten en Veerslootlanden heeft geen significante hydrologische uitstralingseffecten op het aangrenzende landbouwgebied (hoofdstuk 4). De peilen in de Veerslootlanden gaan in de winter weliswaar 20 cm omhoog, maar mitigerende maatregelen (verondiepen sloten en instellen bufferzone in natuurgebied) en de hoge weerstand van het veenpakket voorkomen een uitstralend effect op de omgeving. Uit de recente modelberekeningen van het waterschap Groot Salland (lit. 8) is afgeleid dat door het pakket van maatregelen inclusief de mitigerende maatregelen de grondwaterstanden in het landbouwgebied niet stijgen. Een uitgebreide gevoeligheidsanalyse met een worst case scenario is doorgerekend om deze conclusie te onderbouwen.

Daarnaast wordt de Turfsloot ruimer gedimensioneerd (grotere afvoercapaciteit is nodig) om de afkoppeling van de Veerslootlanden van het landbouwkundig peilgebied te compenseren. Het inrichtingsalternatief voor de Veerslootlanden inclusief het precieze beheer van de aan te leggen kunstwerken (stuwen, e.d.) moet nog nader worden uitgewerkt.

In de Olde Maten wordt een natuurlijk peilbeheer ingevoerd onder invloed van neerslag en verdamping. De toegelaten peilfluctuatatie is 40 cm. Voor de berekeningen is uitgegaan van een vast winterpeil van NAP - 0,60 m en een vast zomerpeil van - 1,20 m. De hierbij behorende peilfluctuatatie van 60 cm is als worst case scenario doorgerekend. Hiermee wordt een maximaal effect op de grondwaterstanden buiten het plangebied, het landbouwgebied dus, berekend. Deze effecten blijken minimaal te zijn. Aan de noordzijde van de Oldematen wordt met een bufferzone van 100 m in het plangebied voorkomen dat in het aangrenzende landbouwgebied de grondwaterstanden stijgen. Binnen de grenzen van het plangebied Olde Maten en Veerslootlanden treden significante verhogingen van de grondwaterstanden op als gevolg van de maatregelen, wat ook de bedoeling is.

7.5 Externe werking van de Natura 2000 gebieden op de landbouw

Bepalend voor de ontwikkelingsmogelijkheden is vanaf 2012 het beheerplan voor het Natura 2000 gebied Olde Maten en Veerslootlanden. Aan de basis van dit plan ligt de Programmatische Aanpak Stikstof, een landelijke aanpak van de problematiek van de stikstof in combinatie met de herstelstrategieën voor de natuur in het gebied. Van 15 april tot en met 15 juli 2011 heeft de provincie Overijssel fase III van de PAS uitgevoerd waarin duidelijk wordt waar de stikstofdepositie zich richting 2030 heen beweegt en wat er nodig is voor natuurherstel (document herstelstrategieën). De uitkomsten van deze fase bieden perspectief op het behalen van de instandhoudingsdoelen. In her najaar van 2011 worden in fase IV van de PAS bestuurlijke besluiten genomen hoe om te gaan met de ontwikkelruimte voor de landbouw, verkeer en vervoer en industrie in het gebied. Hiervoor wordt een emissieregistratiebank opgezet op basis van het Bedrijfsvergunningenbestand, nadat

controles dit bestand vollediger hebben gemaakt. Dit wordt het instrument om de ontwikkelruimte te verdelen.

Voor huidige vergunningaanvragen geldt het beleidskader stikstof voor veehouderijen van de Provincie Overijssel. In overleg met de Provincie zijn voor de meeste bedrijven maatwerkoplossingen mogelijk. Bedrijven dicht bij het Natura 2000 gebied hebben, vooral als ze wat groter zijn, de meeste hinder hiervan (gebied tussen de Wieden en de Olde Maten en Veerslootlanden en bedrijven aan de zuidzijde, vanwege de windrichting).

7.6 Toekomstperspectief van de landbouw

Het ontwikkelingsperspectief staat in een veenweidegebied onder druk omdat het moeilijk is te concurreren met de wereldmarkt, die deze beperkingen niet of in mindere mate kent. Voor verbrede landbouw brengt de status van veenweidegebied (gebied met natuurlijke handicaps) met een natuurkern ook kansen met zich mee, die het ontwikkelingsperspectief kunnen versterken. Voor GLB wordt gewerkt aan een regeling waarin met maatschappelijke gebiedscontracten inhoud kan worden gegeven aan het verrichten van maatschappelijke diensten. Momenteel zijn pilots aan de gang om dit verder uit te werken. Het voorbeeld van de agrarische natuur en landschapsbeheervereniging Water Land & Dijken uit Noord Holland komt het dichtste bij de situatie in Rouveen om als voorbeeld te kunnen dienen. Er is een agrarische natuurbeheervereniging in het gebied die in het beheer van het natuurgebied een rol wil vervullen.

Daarnaast is er een onderzoek verricht naar de mogelijkheden voor verbrede landbouw in het gebied. Daarbij is ingegaan op de mogelijkheden voor boerderijeducatie. Voor een beperkt aantal ondernemers ligt hier een kans en 4 ondernemers hebben aangegeven hier iets in te zien. Een aantal maatschappelijke organisaties is hierbij betrokken. Verder zijn er kansen om de bij het beheer vrijkomende biomassa in te zetten voor energiewinning. De Provincie Overijssel probeert dit van de grond te krijgen met de partijen in het gebied.

7.7 Conclusies

A. Gevolgen voorkeursalternatief voor de natuur in Olde Maten en Veerslootlanden:

Het voorkeursalternatief volgens het laatste inrichtingsalternatief (oktober 2011) van de Olde Maten en Veerslootlanden heeft geen significante hydrologische uitstralingseffecten op de grondwaterstanden in de direct aangrenzende landbouwgronden. Dit is gebleken uit het meest recente hydrologische onderzoek van het Waterschap Groot Salland. Het instellen van een bufferzone van 100 m in de rand van het plangebied moet eventuele uitstralingseffecten te niet doen. De afvoercapaciteit van de Turfsloot wordt met inzet van grotere duikers vergroot, om het afkoppelen van het plangebied van de Veerslootlanden van het aangrenzende landbouwgebied op te vangen en de waterafvoer in het landbouwgebied te garanderen.

B. Externe werking Natura 2000 gebieden in de omgeving op de landbouw

De externe werking die te maken heeft met de benodigde daling van de stikstofdepositie is in de maanden april, mei, juni en juli in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) geanalyseerd. In het najaar van 2011 wordt bepaald wat de ontwikkelruimte van de landbouw in het gebied is. De provincie Overijssel heeft hierin het voortouw. Tot dat het beheerplan en de Definitieve PAS worden opgeleverd is het bevoegd gezag (provincie Overijssel) aanspreekpunt om bedrijfsuitbreidingsplannen aan voor te leggen. Met inzet van emissiereducerende maatregelen is voor veel bedrijven in overleg met het bevoegd gezag een oplossing te vinden. Het moeilijkst lijkt de situatie ten westen van de Olde Maten, omdat de bedrijven daar ook dicht bij de Wieden liggen (ook Natura 2000 gebied). In het LER kan de ontwikkelruimte niet concreter worden aangegeven omdat die de komende maanden via de PAS wordt bepaald.

Literatuur

- 1) H. Runhaar, KWR, november 2010, Concept ecohydrologische analyse Olde Maten en Veerslootlanden
- 2) H. Runhaar, P. van de Brandhof en P. Bremer, KWR, september 2011, Inrichting blauwgraslanden omgeving Veerslootlanden
- 3) LEI, 2010, Landbouweconomisch bericht 2010
- 4) Aequator groen & ruimte, 2010, Verbrede landbouw in bijzondere en handicapgebieden, Ellen Gebben en Marloes Pikkemaat
- 5) Planbureau voor de Leefomgeving PBL: www.welvaartenleefomgeving.nl Naar Henk Westhoek et al (NMP), 2006,
- 6) Wageningen UR, Kijk op multifunctionele landbouw, Ontwikkelingen per provincie, LEI rapport 2010-063, september 2010, Aïde Roest en Arnoud Schouten
- 7) CSO Adviesbureau, MER Olde Maten en Veerslootlanden, concept 2 augustus 2010
- 8) Waterschap Groot Salland, Aanvullende rapportage grondwatermodellering Olde Maten en Veerslootlanden naar aanleiding inrichtingsalternatief Veerslootlanden, oktober 2011
- 9) Gemeente Staphorst, Kadernota buitengebied, 2 juli 2008
- 10) Provincie Overijssel, Beleidsregel Natura 2000 en Stikstof voor Veehouderijen, provinciaal blad nr. 2010/0075261, 13 april 2010
- 11) Provincie Overijssel, Beleidskader Natura 2000 en stikstof voor veehouderijen, april 2010 versie 02
- 12) Meedoen met de GLB-pilot in Laag Holland? Uitgave: vereniging voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer Water, Land & Dijken, februari 2011,

Bijlage 1 Vragen gemeente Staphorst

In de raadsvergadering van 16 november 2010 is een memo van de fractie van de SGP behandeld waarin vragen zijn gesteld ten aanzien van de effecten van de inrichtingsmaatregelen in het natuurgebied Olde Maten - Veerslootlanden op de omliggende landbouwgebieden. Dit is gedaan naar aanleiding van de startnotitie van de MER. De landbouweffectrapportage is gericht op beantwoording van deze vragen. Hieronder volgen de vragen die in de memo zijn gesteld:

1. Wat is de invloed op de bestaande bedrijfsvoering van de landbouwbedrijven in de omgeving?
2. Wat is de invloed op de uitbreidingsmogelijkheden van de landbouwbedrijven?
3. Wat is de invloed op het totale ontwikkelingsperspectief van de landbouw in het studiegebied?
4. Wat zijn de invloeden van de waterpeilverhogingen op de omliggende percelen?
5. Hoe ver reiken deze invloeden. Deze worden op kaart ingetekend op basis van het geohydrologisch onderzoek?
6. Welke afspraken zijn in het kader van de Ruilverkaveling Rouveen, die betrekking hebben op dit plan?
7. Hoe wordt de waterbeheersing gegarandeerd?
8. Welke extra wateropgave ontstaat er voor de gemeente en het waterschap?
9. Wie gaat er in de toekomst de kosten dragen?
10. Wat zijn de gevolgen en garanties voor de percelen in het gebied die niet in eigendom zijn bij de provincie?